

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Právníká fakulta

Katedra soukromého práva a civilního procesu

Žaneta Hávová

Ochrana povinného v exekčním řízení

Diplomová práce

Olomouc 2014

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Ochrana povinného v exekučním řízení vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci dne 5. listopadu 2014

Já, níže podepsaná Žaneta Hávová, autorka diplomové práce na téma

Ochrana povinného v exekčním řízení,

kteřá je literárním dílem ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, dávám tímto jako subjekt údajů svůj souhlas ve smyslu § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, správci, kterým je:

Univerzita Palackého v Olomouci

Křížkovského 8

771 47 Olomouc

Česká republika,

ke zpracování osobních údajů v rozsahu: jméno a příjmení v informačním systému, a to včetně zařazení do katalogů, a dále ke zpřístupnění jména a příjmení v katalozích v informačních systémech Univerzity Palackého, a to včetně neadresného zpřístupnění pomocí metod dálkového přístupu. Údaje mohou být takto zpřístupněny uživatelům služeb Univerzity Palackého. Realizace zpřístupnění zajišťuje ke dni tohoto prohlášení vnitřní složka Univerzity Palackého, kterou je Informační centrum Univerzity Palackého.

Souhlas se poskytuje na dobu ochrany autorského díla dle autorského zákona.

V Olomouci dne 5. listopadu 2014

„Ráda bych poděkovala JUDr. Kláře Hamuřákové, PhD. za odborné vedení, rady, cenné připomínky a odborné konzultace při psaní této diplomové práce.“

V Olomouci dne 5. listopadu 2014

Žaneta Hávová

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	7
ÚVOD	9
1. ZÁSADY V EXEKUČNÍM ŘÍZENÍ	13
1. 1. Záruky ochrany povinného	14
1. 1. 1 Zákonnost	15
1. 1. 2 Přiměřenost	17
1. 1. 3 Vhodnost	19
1. 1. 4 Účelnost	20
2. UPLATNĚNÍ OCHRANY POVINNÉHO V OBECNÝCH USTANOVENÍCH	22
2. 1. Zahájení exekučního řízení	22
2. 1. 1 Generální inhibitorium	24
2. 1. 2 Exekuční příkaz	26
2. 1. 3 Speciální inhibitorium	29
2. 2. Spojování exekucí	31
2. 2. 1 Spojování exekucí zavedené velkou exekuční novelou	32
3. OCHRANA POVINNÉHO V EXEKUCI NA PENĚŽITÁ PLNĚNÍ	34
3. 1. Srážky ze mzdy a jiných příjmů	34
3. 2. Přikázání pohledávky	37
3. 2. 1 Přikázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu	38
3. 2. 2 Přikázání jiných peněžitých pohledávek	39
3. 2. 3 Přikázání jiných majetkových práv	41
3. 3. Prodej movitých a nemovitých věcí	41
3. 3. 1 Prodej movitých věcí	44
3. 3. 2 Prodej nemovitých věcí	46
3. 4. Správa nemovité věci	49
3. 5. Pozastavení řídičského oprávnění	50
ZÁVĚR	53
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	57
Monografie	57
Komentáře	57
Odborné časopisy	58

Judikatura	58
Právní předpisy	59
Podzákoné právní předpisy	60
Důvodové zprávy	60
Internetové zdroje.....	60
SHRNUTÍ	61
SUMMARY	61
KLÍČOVÁ SLOVA	62
KEYWORDS	62

SEZNAM ZKRATEK

1. Právní předpisy

Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
LZPS	usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
EŘ	zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů
NObčZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZPr	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
ŽivMin	zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů
StSP	zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
PomHN	zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.
NezČást	nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách)
ET	vyhlášky č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem

2. Jiné zkratky

ÚS	Ústavní soud České republiky
NS	Nejvyšší soud České republiky
RZE	rejstřík zahájených exekucí
VOS	veřejná obchodní společnost
KS	komanditní společnost
SRO	společnost s ručením omezeným
SJM	společné jmění manželů

ÚVOD

Lidé se naučili žít na dluh, neuváženě se zavazují k hypotékám, využívají hojně spotřebitelské úvěry, aniž by si byli vědomi svých povinností, postupují bez rozmyslu a obezřetnosti a bez základní znalosti práva. Jejich neopatrný postup a následná nemožnost splácet vede často až k exekuci na jejich majetek. S neschopností dlužníka plnit svůj dluh jsou spojeny velké problémy, to mě vedlo věnovat se ve své práci jeho ochranně, která by mu měla být právem poskytována, tak aby mohl čelit úskalím s exekucí spojených.

Jak správně konstatuje M. E. Grossová: „*Neplatiči se stávají hrozbou společnosti, podnikatelů a také státu. Plnění závazků vždy patřilo k základním pravidlům lidské slušnosti. Mnozí si však vykládají demokracii dle vlastních představ a neplacení dluhů v mnoha případech považují za osobní hrdinství. V takových případech je stanovení a vynucení pravidel chování státem nezbytností.*“¹ A právě ex. řízení souvisí s vynutitelností práva, stát musí zajistit, aby právo bylo respektováno, resp. stát musí mít takové prostředky, aby jej mohl i proti vůli dlužníka vynutit. Jinak by „nalezené“ právo ztratilo zcela význam. Proto byl vytvořen právní rámec tzv. výkonu rozhodnutí v rámci části šesté OSŘ. Po dlouho dobu měl soud výlučné postavení ve vymáhání pohledávek, to až do nejvýznamnější změny v rámci exekučního práva, do přijetí zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti. Tím získal věřitel možnost využít efektivnějších a rychlejších služeb exekutora směřujících k uspokojení jeho práv, tato volba věřitele byla koncipována jako paralelní varianta k výkonu rozhodnutí dle OSŘ. Tak vznikla v rámci soukromoprávních vztahů tzv. „dvojkolejnost“ vymáhání splnění povinností.²

Díky soudním exekutorům se výrazně zkrátila délka ex. řízení a taktéž se zlepšila vymahatelnost práva, a i proto se věřitelé stále častěji obracejí na soudní exekutory. Proto také dosáhl poměr mezi výkonem rozhodnutí a exekucemi v posledních letech na cca 80% ve prospěch exekucí.³ Kvůli tomuto faktu jsem se rozhodla svou práci zaměřit právě na řízení exekuční a uplatnění zásady ochrany povinného v jeho průběhu, a to nejenom kvůli tvrdším dopadům exekuce do sféry povinného oproti výkonu rozhodnutí vedeného dle OSŘ, ale i pro její „monopol“, který si při vymáhání nedobrovolně plněných povinností vytváří. Jsem si plně vědoma, že rozebírat exekuci bez znalosti výkonu rozhodnutí není možné, a to v důsledku

¹ GROSSOVÁ, Marie Emilie. *Exekuce na peněžitě plnění v současné právní praxi*. Praha: Linde, 2011, s. 13.

² DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až § 376. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2061-2062.

³ KORBEL František, PRUDÍKOVÁ, Dana. Velké změny exekučního práva od 1. ledna 2013. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 1, s. 2.

subsidiární aplikace OSŘ na ex. řízení (§ 52 odst. 1 EŘ), tomu také bude odpovídat i pojetí některých kapitol této práce.

EŘ doznal především v letech 2009 a 2012 podstatných změn, a to díky tzv. střednědobé novele (zákon č. 286/2009 Sb.) a tzv. velké exekuční novele (zákon č. 396/2012 Sb.), jejichž ambicemi byl v neposlední řadě i zájem na větší ochranně povinného. Důvodová zpráva ke střednědobé novele přímo uvádí: „*Změny navrhované v právní úpravě ex. řízení by měly přispět zejména ke zrychlenému postupu ex. řízení a v důsledku toho i k efektivnějšímu a rychlejšímu vymáhání pohledávek, aniž by došlo k porušení nebo ohrožení práv povinného. Právě tyto změny představují realizaci principu proporcionality, tedy vyváženého řízení, kdy je garantována vykonatelnost práva, aniž by dlužník byl postižen objektivně nepřiměřeným způsobem.*“ Tyto teze odrážejí ochranu povinného ke stavu právní úpravy po střednědobé novele, proto jsem si dala za cíl zhodnotit, jak velká ochrana je povinnému aktuálním exekučním právem poskytována.

Rovněž velká exekuční novela by měla přispět jednak k ochraně zájmů účastníků, tak především k omezení negativních dopadů do sféry povinného a v počáteční fázi ex. řízení by díky ní mělo dojít k zesílení postavení povinného. S ohledem na výše zmíněné si kladu otázky: „Je právní úprava ochrany povinného dostatečná? Došlo v počáteční fázi ex. řízení skutečně k zlepšení postavení povinného?“

K poslední výzkumné otázce mě vedlo konstatování ÚS: „*Jak rezonuje ve veřejnosti, je situace, kdy vymáhané původně dlužné částky jsou nepatrným zlomkem nákladů řízení, a především nákladů exekuce, považována za obecně nespravedlivou, neracionální a ohrožující i legitimní zájmy věřitelů, resp. jejich základní právo legitimního očekávání vrácení dluhu.*“⁴ Exekuce se v současnosti dotýkají téměř celé společnosti, buď ji lidé zažívají sami, nebo mají ve svém okolí někoho, kdo s ní měl osobní zkušenost, i přesto bývají veřejností vnímány jako něco negativního. Přitom jsou v ní vymáhány výhradně pohledávky vyplývající z pravomocných rozhodnutí soudů nebo jiných orgánů veřejné moci, a to až po uplynutí v nich uvedené lhůty k dobrovolnému plnění. Proto bych v práci chtěla zhodnotit otázku: „Chrání ex. právo v současnosti rovnoměrně zájmy oprávněného v legitimní očekávání uspokojení své pohledávky, tak i zájmy povinného, nebo je tato rovnováha narušena?“

Diplomová práce je zpracována s důrazem na současnou právní úpravu ochrany povinného v ex. řízení. Vychází z platné právní úpravy účinné k 1. 11. 2014. Stručně se soustředí na vymezení specifických zásad ex. řízení, přičemž akcent je věnován zásadě

---

⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2010, sp. zn. I. ÚS 2930/09.

ochrany povinného. Tato zásada sleduje, aby exekuce úspěšně vedla k uspokojení práv oprávněného, ale aby do práv povinného nebylo zasahováno nadměrným a nepřiměřeným způsobem. Od ochrany povinného je nutné rozlišovat další zásadu, kterou je obrana povinného, která spočívá v zákonných institutech vybudovaných na aktivním jednání povinného. Obrana nepřichází automaticky, ale záleží pouze na vůli povinného, zda ji ve svůj prospěch využije.⁵ Tyto zásady na sebe často navazují, proto bude na mnohých místech této práce zmíněna i obrana povinného. I přesto, že jsem si vědoma rozdílnosti obou zásad, domnívám se, že je nelze striktně od sebe oddělit a pro jednoznačné vymezení ochrany povinného je nutné brát v úvahu i jeho obranu.

Na základě výše uvedeného jsem zvolila následující pracovní hypotézu: „Povinnému je aktuální právní úpravou poskytována v rámci ex. řízení dostatečná ochrana.“ Cílem této práce je danou hypotézu potvrdit nebo vyvrátit. Dalším cílem je podat ucelený pohled na ochranu povinného. V práci se snažím rozvést jednotlivé složky zásady ochrany povinného, tak její uplatnění v obecných ustanoveních ex. práva a pozornost je věnována i jejím projevům u jednotlivých způsobů exekuce. V rámci toho je mým cílem upozornit na problematiku otázky, poukázat na názory judikatury a také vyjádřit vlastní úvahy a názory na danou problematiku.

Celým textem této práce se prolínají tři stěžejní metody, kterými jsou metoda popisná, komparační a analytická. Pomocí metody popisné se pokusím vymežit ochranu povinného, kdy budu postupovat od obecného ke konkrétnímu. Text je výrazně ovlivněn i metodou komparační, především jde o komparaci exekuce a výkonu rozhodnutí, aktuální právní úpravy s úpravou zavedenou střednědobou novelou a velkou exekuční novelou. Z výkladových metod je v práci využita zejména metoda jazyková, systematická a logická, na základě nichž jsem interpretovala jednotlivá procesněprávní ustanovení týkající se ochrany povinného a s ohledem na zvolené téma bylo nutné provést i abstrakci těchto ustanovení. Pomocí těchto metod se pokusím naleznout odpovědi na položené výzkumné otázky a dosáhnout vytyčených cílů.

Diplomová práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. V první kapitole se zaměřuji na zásady pro ex. řízení specifické, blíže se nevěnuji ostatním zásadám, které teorie rozlišuje na zásady shodné s nalézacím řízením a zásady opačné k nalézacímu řízení, jelikož nejsou stěžejní pro tuto práci. Následně je největší pozornost věnována obecnému vymezení zásady ochrany povinného. V dalších podkapitolách pak jednotlivě rozebírám atributy ochrany

---

⁵ WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011, s. 478.

povinného, jako je zákonnost, přiměřenost, vhodnost a účelnost. Ve všech těchto podkapitolách komparuji úpravu výkonu rozhodnutí a exekuce, a tomu odpovídá i struktura jednotlivých podkapitol, kdy jejich první část je věnována výkonu rozhodnutí dle OSŘ a v druhé jejich polovině je zákonnost, přiměřenost, vhodnost a účelnost porovnávána s úpravou exekucí dle EŘ.

V druhé kapitole se pokouším o zachycení uplatnění ochrany povinného v obecných ustanoveních EŘ a OSŘ. Zabývám se zahájením ex. řízení a postavením povinného v této počáteční fázi řízení, dále pak gen. a spec. inhibitoriem, jejich vzájemných vztahem, dopady pro povinného a především jejich humanizací v rámci novelizací EŘ. V závěru se věnuji spojování exekucí, které bylo zavedeno do EŘ velkou exekuční novelou.

V poslední třetí kapitole, která tvoří nejrozsáhlejší část diplomové práce, pojednávám o jednotlivých způsobech exekuce na peněžitá plnění. Neopomím ani správu nemovité věci, o kterou byl výčet způsobů na peněžitá plnění rozšířen, tak rozebírám pozastavení řídičského oprávnění, způsob uplatnitelný pouze v ex. řízení. Naopak jsem vypustila úpravu soudcovského a exekutorské zástavního práva, která mají v důsledku svého zajišťovacího charakteru jen minimální dopady do sféry povinného. Rovněž jsem se rozhodla nezabývat způsoby exekuce na nepeněžitá plnění, jelikož stejně i u nich jsou projevy ochrany povinného zanedbatelné. V neposlední řadě je nutné podotknout, že v textu práce absentuje i úprava postižení závodu, nejenom pro svou složitost a rozsáhlost zákonné úpravy, ale i kvůli nízké frekvenci volby tohoto způsobu ze strany exekutorů.

Práci jsem psala ve snaze nalézt to, co považuji za správné a spravedlivé, k tomu mi přispěla i velkou měrou judikatura, včetně nálezů ÚS, která mnohdy poukazuje někdy i nejasnou právní úpravu, proto jsem se snažila zabývat otázkami, které považuji za problematické. Dále jsem čerpala z knižních publikací, odborných článků, právních předpisů, internetových zdrojů a z důvodových zpráv.

1. Zásady exekučního řízení

Jak bylo již nastíněno v úvodu této práce, má nalézací a ex. řízení odlišný průběh a účel, z tohoto faktu rozlišuje teorie zásady pro ex. řízení shodné s řízením nalézacím, zásady opačné k nalézacímu řízení a především zásady specifické pro samotné ex. řízení. Pro tuto práci jsou nejdůležitější zásady specifické, jelikož mezi ně je vedle *zásady obrany povinného a ochrany a obrany třetích osob* řazena právě i *zásada ochrany povinného*. I když má ex. řízení za hlavní cíl vynucení plnění po povinném, který tak neučinil dobrovolně, neznamená to, že by byl zcela zbaven svých procesních práv. Povinný je rovněž chráněn přímo ze zákona, aby do jeho práv nebylo zasahováno nadměrným a nepřiměřeným způsobem.

Speciální zásady se uplatní i při rozvrhu výtěžku ze zpeněženého majetku v případě střetu různých pohledávek, ke kterému dojde, pokud se oprávněný domáhá vůči povinnému splnění více pohledávek nebo pokud je uplatňuje více oprávněných. Tyto zásady jsou přímo zakotveny v zákonných prepisech a jsou jimi *zásada přednosti, proporcionality a časové priority*.⁶

Výčet výše uvedených zásad nelze považovat za uzavřený. V literatuře⁷ jsem se setkala i s názorem, že mezi zásady ex. řízení lze řadit i zásadu přiměřenosti. Je bezesporu, že exekuce musí být vedena v souladu s touto zásadou, a to v takovém rozsahu, který stačí k uspokojení oprávněného. Na druhou stranu se domnívám, že tento požadavek je již obsažen v samotné zásadě ochrany povinného a samostatné vyčlenění této zásady se mi jeví jako nadbytečné (blíže kap. 1. 1. 2). Naopak EŘ zakotvuje v § 46 odst. 3 specifickou zásadu, která nemá ve výkonu rozhodnutí podle OSŘ význam. Ukládá exekutorovi povinnost vést exekuci v pořadí, v jakém mu byly doručeny ex. návrhy, nezohledňuje, zda se jedná o pohledávky výživného či jiné. Domnívám se, že se zakotvením této zásady zákonodárce poskytl ochranu oprávněným tak, že exekutorovi bylo zamezeno upřednostňování některých z nich. Do ochrany povinného by se tato zásada mohla promítnout tím, že mu vzniknou menší náklady exekuce a úroky z prodlení, ovšem tato úvaha je pouze relativní, jelikož i když exekutor bude vést exekuce ve stanoveném pořadí, není tím nikterak zaručeno, že ex. řízení dříve zahájené i dříve skončí a přirozeně povinný může narůstající úroky sám zastavit dobrovolným plněním.

⁶ STAVINHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Doplněk; Masarykova univerzita, 2003, s. 477.

⁷ Srov. WINTEROVÁ: *Civilní právo ...*, s. 477.

1. 1. Záruky ochrany povinného

Ochranu povinnému poskytují přímo zákonné předpisy. Uplatnění této zásady je vyjádřeno v obecných ustanoveních OSŘ a EŘ, tak rovněž u jednotlivých způsobů exekuce. Můžeme tedy hovořit o zákonné ochranně povinného, podle níž musí být vymáhání povinnosti po povinném provedeno pro něj co nejšetrnějším způsobem a nesmí neúměrně snižovat jeho existenční úroveň.

Ochrana je povinnému zajištěna taxativním výčtem způsobů, jimiž lze exekuci provést, v této souvislosti můžeme hovořit o tzv. *zákonnosti*. Oprávněný (v dikci OSŘ) i exekutor mohou zvolit pouze zákonně zakotvené způsoby a rovněž samotný postup provedení exekuce nesmí být v rozporu se zákonem. Dále jsou ve prospěch povinného omezeni v tom směru, že zvolený způsob nesmí být zřejmě nevhodný a současně nesmí být prováděn ve větším rozsahu, než který stačí k uspokojení práva oprávněného přiznaného mu ex. titulem. Jedná se tedy o respektování tzv. *vhodnosti a přiměřenosti* exekuce. ÚS chápe princip proporcionality ve třech rovinách, a to v rovině principu způsobilosti naplnit účel exekuce, principu potřebnosti, kdy má být použito nejšetrnějšího z více možných případajících v úvahu prostředků a principu přiměřenosti a stanovuje: „*Povinnému nesmí být způsobena nepřiměřená újma proto, že se náležitě nezohledňuje jistý stupeň „dobrovolnosti“ ve splnění vymáhané povinnosti, byť až po nařízení exekuce, avšak před jejím vynuceným provedením.*“⁸ ÚS zohlednil proporcionalitu ve vztahu k ekvivalentní odměně exekutora a přiměřenost zásahu do majetkové sféry povinného vztahuje především na postup orgánů veřejné moci: „*Samotný přístup orgánů veřejné moci musí být v tomto ohledu předvídatelný, jasný, prostý nejen omylů, ale také liknavosti a nedůslednosti.*“⁹

Čtvrtým zákonným hlediskem ochrany povinného je i ÚS zmiňovaná *účelnost*. Pokud by bylo z návrhu oprávněného zřejmé, že výtěžek nepostačí ani ke krytí nákladů, půjde o výkon rozhodnutí zřejmě neúčelný. Nerespektování zásady ochrany povinného, ale i obrany povinného a ochrany a obrany třetích osob se promítá do procesních institutů odkladu a zastavení exekuce. Např. exekutor, příp. ex. soud (srov. § 55 odst. 4 EŘ) zastaví exekuci z důvodů, že jsou jí postíženy věci dle § 321 a 322, které jsou z důvodu ochrany povinného z exekuce přímo zákonem vyloučeny (§ 268 odst. 1 písm. d) OSŘ). V literatuře¹⁰ jsem se dokonce setkala s názorem, že právě zásada ochrany povinného je aplikovaná v případě

⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. I. ÚS 2269/10.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Srov. SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 155.

odkladu exekuce ze sociálních důvodů, i přesto že je třeba aktivního jednání ze strany povinného spočívající v podání návrhu.¹¹

Právě výše nastíněné aktivní jednání ze strany povinného je typické pro *obranu povinného* zakotvené v zákonných institutech. Závisí pouze na povinném, zda je ke své obraně využije, naopak ochrana je chápána jako pasivní jednání povinného, neboť je mu zajištěna přímo zákonem. Pro ilustraci obrany povinného, které v této práci bude věnován jen malý prostor, bych chtěla uvést instituty, kterými se může povinný bránit. Jsou jimi např. podání odvolání proti usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí dle OSŘ a v rámci exekuce dle EŘ návrh na zastavení, příp. obranu uplatní tzv. opoziční nebo impugnační námitkou.

1. 1. 1 Zákonost

Pokud OSŘ v § 257 vyžaduje princip zákonosti, kdy lze výkon rozhodnutí nařídit a provést jen způsoby v tomto zákoně stanovenými, musí pak § 258 normovat taxativní výčet jednotlivých způsobů výkonu rozhodnutí, které navazují na přípustné způsoby plnění (*dare, facere, omittere, pati*). Oprávněný může vymáhat zaplacení peněžité částky kterýmkoliv způsobem uvedeným v § 258 odst. 1 OSŘ, který zvolí již v návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí, jinak by návrh trpěl vadou a soud by musel postupovat podle § 43 OSŘ. Peněžité plnění lze vymoci srážkami ze mzdy, příkázáním pohledávky, správou nemovité věci, prodejem movitých a nemovitých věcí, postižením závodu a zřízením soudcovského zástavního práva k nemovitým věcem. Oprávněný může zvolit jeden i více způsobů výkonu rozhodnutí zároveň, soud však není v tomto směru návrhem bezvýhradně vázán (blíže kap. 1. 1. 2 a 1. 1. 3).

Pokud *ex. titulu* ukládá jinou povinnost než zaplacení peněžité částky, pak se výkon řídí povahou uložené povinnosti a není tak ponechán na volbě oprávněného (§ 258 odst. 2 OSŘ). Nemusí dokonce konkrétní způsob uvádět ani v návrhu, jelikož uložené povinnosti k nepeněžitému plnění odpovídá vždy jen jeden způsob výkonu. V úvahu přichází způsoby provedené vyklizením, odebráním věci, rozdělením společné věci, provedením prací a výkonů. V tomto směru je kladen velký důraz na materiální vykonatelnost *ex. titulu*, soud musí mít při formulování výroku rozhodnutí vždy na paměti jednotlivé způsoby výkonu, tak aby ve výroku uložená povinnost odpovídala některému z nich. Pokud by ukládal povinnost,

---

¹¹ STAVINHOVÁ, HLAVSA: *Civilní proces ...*, s. 478-479.

kteřá neodpovídá žádnému zákonnému způsobu, pak by nebylo možné ex. titul vykonat a dodržet tak požadavek zákonnosti.¹²

Principem enumerativnosti je vázán i exekutor, který je procesně nezávislý na volbě způsobu provedení exekuce, resp. není vázán způsobem uvedeným oprávněným v návrhu. I on však může volit pouze způsoby v zákoně uvedené (§ 58 odst. 1 EŘ). Taxativní výčet v § 59 EŘ se shoduje s výčtem v OSŘ, výjimkou je exekutorské zástavní právo, a také velkou exekuční novelou zavedený způsob pozastavení řidičského oprávnění, který má exekutor k dispozici navíc oproti výkonu dle OSŘ. Průběh jednotlivých způsobů exekuce EŘ neupravuje, pouze uvádí odchylky od úpravy dle OSŘ, jelikož celý EŘ vychází z principu subsidiarity OSŘ (§ 52 odst. 1 EŘ). Exekutor při volbě způsobu bere v potaz rychlost a co největší efektivnost exekuce a za tímto účelem volí jeden nebo více způsobů, a to současně nebo postupně, aby došlo k uspokojení práv oprávněného. Samozřejmě při nepeněžitém plnění exekutorovo taktizování nepřichází v úvahu a hledisko efektivnosti ustupuje do pozadí vůči povaze povinnosti, která se vymáhá.¹³

Zákon ukládá exekutorovi povinnost při své činnosti postupovat nezávisle, nestranně a především spravedlivě (§ 2 odst. 1 EŘ). Pokud by exekutor ani oprávněný nebyli při volbě způsobu exekuce omezeni principem zákonnosti a mohli tak volit jakýkoliv zákonem neupravený způsob, hrozilo by z jejich strany dle mého názoru i šikanózní jednání, které by následně vedlo k neúměrnému zasahování do majetkové, ale i osobní sféry povinného, a tím by byl porušen celý smysl ochrany povinného. A to i tím, že v průběhu exekuce musí být povinný chráněn, k čemuž přispívá přesně normovaný zákonný postup u jednotlivých taxativně zakotvených způsobů exekuce, aby především nedocházelo ke zbytečnému poškozování povinného.

Zákonnost zaručuje jistou předvídatelnost a právní jistotu pro povinného, tak aby věděl, jaký způsob exekuce mu hrozí. Dle mého názoru je i odrazem sféry chráněné ústavním pořádkem, kdy povinnosti mohou být ukládány toliko na základě zákona a v jeho mezích a jen při zachování základních práv a svobod (čl. 4 odst. 1 LZPS). Dále nesmíme zapomenout ani na čl. 10 odst. 1 LZPS a právo na zachování lidské důstojnosti, tak na čl. 11 LZPS a právo vlastnit majetek. Ke shodným závěrům dospěl i ÚS, který se k postupu exekutora, který nařídil exekuci na celý majetek povinného pro částku 5 075 Kč, vyjádřil následovně: „*Takový postup je prima facie šikanózní, neproporcionální a tím i nezákonný a neústavní, zjevně*

¹² WINTEROVÁ, Alena a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 3. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 807-808.

¹³ KASÍKOVÁ, Martina, ŠIMKA, Karel. In KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 377, 379.

*nasvědčující zásahu do základního práva na ochranu vlastnictví čl. 11 LZPS, dále pak zasahuje do čl. 10 LZPS, ...*¹⁴ Nález se primárně týkal porušení zásady přiměřenosti ze strany exekutora, domnívám se však, že jednotlivé složky ochrany povinného, tedy zákonnost, přiměřenost, vhodnost a účelnost nelze od sebe chápat izolovaně. Pokud tedy bude porušena přiměřenost, bude se tím jednat o nezákonný postup a tím budou porušena výše zmíněná základní lidská práva.

1. 1. 2 Přiměřenost

Soud může nařídit výkon rozhodnutí podle § 263 odst. 1 OSŘ pouze v takovém rozsahu, jaký navrhl oprávněný a současně jaký podle rozhodnutí stačí k jeho uspokojení. Pokud by se domáhal nařízení výkonu v rozsahu větším, než který plyne z ex. titulu nebo větším než v jakém tvrdí, že povinný svou povinnost nesplnil, pak je to důvodem pro zamítnutí návrhu. Pokud by i tak došlo k nařízení výkonu v širším rozsahu, je soud povinen i bez návrhu řízení zastavit podle § 268 odst. 4 OSŘ. Povinnost zastavit řízení se nevztahuje pouze na peněžitá plnění, nýbrž i na nepeněžitá. Soud by tak zastavil např. i nařízený výkon rozhodnutí odebráním jiných věcí než jsou označeny v ex. titulu. Je tedy nepřipustné, aby se oprávněný na úkor povinného na provedení exekuce obohacoval: *„Byla-li by z majetku povinného odebrána částka vyšší, pak by plnění nad rámec částky odpovídající pohledávkám, pro něž je exekuce vedena, bylo možno považovat za plnění nabyté bez právního důvodu.*¹⁵

Zásada přiměřenosti se nejvíce promítá v ustanovení § 263 odst. 2 OSŘ, které připouští, aby oprávněný k vydobytí své pohledávky navrhl i několik způsobů zároveň, ale na druhou stranu dodává, že pokud k vydobytí pohledávky stačí pouze některý z nich, pak soud není návrhem vázán a nařídí výkon jen tím způsobem, který stačí k uspokojení oprávněného. Při tom musí brát v úvahu výši vymáhané pohledávky, jaká je pravděpodobnost úspěchu jednotlivých navržených způsobů výkonu, tak bere na zřetel, aby pohledávka byla uspokojena v přiměřeném čase dle okolností případu. Povinný je tak chráněn proti šikanózním návrhům oprávněného, jelikož i když byl výkon pravomocně nařízen, nebrání nic oprávněnému, aby podal další návrh na výkon rozhodnutí buď jiným způsobem, nebo i v některých případech stejným (např. pokud původně navrhl prodej movitých věcí s jejich výslovným určením), i když je zřejmé, že původně nařízený způsob výkonu zcela postačuje k uspokojení pohledávky oprávněného. Výjimku představuje zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech, na které se § 263 odst. 2 OSŘ nepoužije, jelikož jeho funkce má zajišťovací charakter, proto

¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2013, sp. zn. IV. ÚS 3115/12.

¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2012, sp. zn. 28 Cdo 359/2012.

se nemůže jednat o nepřiměřený zásah do majetkové sféry povinného, protože nesměřuje k přímému uspokojení pohledávky.¹⁶ Důraz kladený na přiměřenost exekuce má velký význam v rámci ochrany povinného, jelikož oprávněný svým návrhem a v něm zvoleným způsobem směřuje k svému uspokojení v co možná nejkratším čase a v co největším rozsahu, a tak je dle mého názoru z jeho strany často přiměřenost opomíjena i při zachování zákonnosti. Pak je na soudu, aby ochranu povinného respektoval a návrh zamítl nebo výkon rozhodnutí zastavil.

EŘ modifikuje zásadu přiměřenosti ve prospěch efektivnosti exekuce. Dle § 58 odst. 1 EŘ lze zajistit majetek k provedení exekuce nejvýše v rozsahu bezpečně postačujícím k uhrazení vymáhané pohledávky, při tom exekutor musí přihlédnout k jejímu příslušenství, včetně příslušenství, které se pravděpodobně stane splatným po dobu trvání exekuce, tak k pravděpodobným nákladům oprávněného a exekuce. Zásada je modifikována v tom směru, že exekutor zvolí takový způsob a míru exekuce, která bezpečně postačí k uspokojení oprávněného. Není tedy v rozporu se zákonem, pokud postihne majetek v o něco větším rozsahu než míře zcela nezbytně nutné k naplnění účelu exekuce, tím má exekuce oproti výkonu rozhodnutí pro majetkovou sféru povinného tvrdší dopad. Exekutor tak může zvolit v jednom ex. řízení i více způsobů, popř. i všechny zákonem stanovené způsoby, ke kterým přistoupí současně nebo postupně (§ 58 odst. 2 EŘ).

Dle mého názoru se ochrana povinného promítá i do pomyslného rozdělení jednotlivých způsobů exekuce na dvě skupiny obsažené v § 58 odst. 2 EŘ. První skupina prioritních způsobů by měla být exekutorem volena přednostně, jelikož způsoby přikázání pohledávky, srážky ze mzdy a jiných příjmů, správa nemovité věci, pozastavení řidičského oprávnění nebo zřízení exekutorského zástavního práva zasahují do majetkové i osobní sféry povinného méně závažně než prodej movitých a nemovitých věcí nebo postižení závodu, které jsou zařazeny ve druhé skupině. Ze zákona však pro exekutora neplyne povinnost vždy se pokusit vymoci peněžité plnění mírnějším způsobem, může rovnou přistoupit ke způsobům druhé skupiny, ale měl by mít podle mého názoru pro takový postup dostatečné zdůvodnění, které po něm může být vyžadováno v případě podání návrhu povinným na částečné zastavení exekuce.¹⁷

---

¹⁶ LEVÝ, Jiří. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 902-903.

¹⁷ Stejně KASÍKOVÁ, Martina, ŠIMKA, Karel. In KASÍKOVÁ: *Exekuční řád ...*, s. 378-379.

1. 1. 3 Vhodnost

Požadavek vhodnosti zvoleného způsobu výkonu rozhodnutí představuje výjimku z dispoziční zásady oprávněného. Dochází tak k výjimečnému prolomení dispozičního práva na základě § 264 odst. 1 OSŘ.

Soud je povinen ex offio zkoumat vhodnost navrženého způsobu již při nařízení výkonu rozhodnutí, tato povinnost se neposouvá až do stádia zastavení výkonu. Po oprávněném nelze požadovat, aby dokládal, že jím zvolený způsob je vhodný. Zřejmá nevhodnost je pro soud tedy relevantní pouze tehdy, pokud oprávněný soudu sám poskytne informaci o jiných efektivních způsobech výkonu, případně je taková informace soudu známa z jeho úřední činnosti. Naopak pokud se povinný domnívá, že je daný způsob zřejmě nevhodný nebo nepřiměřený, je oprávněn domáhat se částečného zastavení řízení, v tomto případě je na povinném, aby v tomto stádiu řízení tvrdil a prokazoval, že jde o nevhodný způsob.¹⁸

Zákon uvádí výslovně pro posouzení zřejmé nevhodnosti pouze jediné kritérium, kterým je nepoměr výše pohledávky oprávněného a ceny věci, z níž má být tato pohledávka uspokojena. Není to však jediným zkoumaným hlediskem, zákon formulací „zejména“ ponechává na úvaze soudu, jaké další kritéria podle okolností případu bude posuzovat. Soud musí vždy zvážit, zda tu jiný vhodný způsob, kterým lze pohledávku oprávněného uspokojit v přiměřeném čase. Na přiměřenost času je kladen velký důraz, nehodnotí se pouze s ohledem na poměry povinného, ale i s poukazem na to, do kdy lze po oprávněném ještě spravedlivě požadovat, aby s uspokojením pohledávky posečkal. I přesto, že by existoval patrný nepoměr mezi výší pohledávky a cenou předmětu, nelze zvolený způsob považovat za zřejmě nevhodný, a to i navzdory že cena předmětu výrazně přesahuje ex. titulem přiznanou pohledávku i s příslušenstvím, pokud není možné provést výkon rozhodnutí jiným vhodným způsobem právě v přiměřeném čase. V takové situaci soud nemůže návrh zamítnout a současně zvolit jiný vhodný způsob.¹⁹

Ustanovení § 264 odst. 1 OSŘ o vhodnosti způsobu výkonu se neaplikuje na nepeněžitá plnění, u nichž nevhodnost nepřichází v úvahu, jelikož u nich je přípustný vždy jen jeden způsob vyplývající ze zákona. Stejně se nepoužije u srážek ze mzdy a jiných příjmů a u příkázání pohledávky, tyto způsoby se považují za vhodné vždy. Kvůli zajišťujícímu charakteru soudcovského zástavního práva je posuzování vhodnosti vyloučeno i zde. Z toho

¹⁸ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2002, sp. zn. 20 Cdo 339/2002.

¹⁹ KRBEK, Pavel. In DRÁPAL: *Občanský soudní řád II.* ..., s. 2199-2200.

plyne, že ochrana povinného proti nevhodnosti způsobu je klíčová pouze u prodeje movitých a nemovitých věcí.²⁰

Tak jako je vyloučena v rámci exekuce aplikace § 263 odst. 2 OSŘ, nepřichází v úvahu ani použití ustanovení § 264 odst. 1 OSŘ, a to z prostého důvodu, oprávněný v rámci ex. řízení nenavrhuje způsob provedení exekuce, ale určí jej sám exekutor. Další důvod spatřuji v tom, že v době pověření exekutora soudem ještě není způsob stanoven, tak se stane až vydáním ex. příkazu ve stádiu po pověření exekutora, v němž exekutor teprve konkrétní způsob zvolí. Dle mého názoru to však neznamená, že by tím ochrana povinného byla oslabena, EŘ totiž v § 47 odst. 1 obsahuje vlastní právní úpravu vhodnosti způsobu exekuce. V zakotvení vhodnosti v EŘ není žádný rozdíl od úpravy v OSŘ, pokud pomineme pouze jinou formulaci, kdy OSŘ hovoří o pohledávce oprávněného, což podle mého názoru nemá žádný vliv na výklad obou ustanoveních. I v EŘ je jediným výslovně uvedeným kritériem vhodnosti výše dluhu povinného a cena předmětu, z něhož má být splnění dluhu dosaženo. Stejně zde se může povinný bránit návrhem na zastavení exekuce, pokud se domnívá, že jeho ochrana byla porušena. Aby byl úspěšný, musí rovněž unést břemeno tvrzení a důkazní.

Daný způsob bude zřejmě nevhodný zejména v důsledku nepoměru výše dluhu a nepoměru předmětu, z něhož má dojít k uspokojení pohledávky. K tomu však musí přistoupit existence jiného vhodného způsobu a uspokojení v přiměřeném čase. Časová přiměřenost není v právních předpisech zakotvena, i tak ji judikatura považuje za povinné hledisko zkoumání. Na základě vyvíjející se judikatury mohl zákonodárce ustanovení o vhodnosti novelizovat a toto kritérium tak zavést přímo do zákona. Na druhou stranu se domnívám, že by se postavení povinného nikterak neposílilo, vzhledem k tomu, že v úvahu by přicházela i další kritéria ponechané na úvaze soudu (exekutora). Výčet kritérií by i přesto musel zůstat neuzavřený a přiměřenost času musí být i tak zkoumána na základě sjednocené judikatury NS.²¹

1. 1. 4 Účelnost

Účel vykonávacího řízení je uspokojení pohledávky oprávněného v co největším rozsahu a v přiměřeném čase, je jistým projevem požadavku vhodnosti. Pokud lze již ve fázi nařízení výkonu předpokládat, že výtěžek, kterého by se v řízení pravděpodobně dosáhlo, nepostačí ani ke krytí nákladů řízení, pak soud návrh na výkon rozhodnutí zamítne dle § 264 odst. 2 OSŘ.

²⁰ LEVÝ, Jiří. In SVOBODA: *Občanský soudní řád ...*, s. 906.

²¹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 2103/2002; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. 20 Cdo 1919/2001.

Takový výkon by byl neopodstatněný a především neúčelný, jelikož by nevedl ani k částečnému uspokojení pohledávky oprávněného. Zákonodárce se tak snaží z důvodu hospodárnosti předcházet bezúspěšnému výkonu, pokud by i tak došlo k jeho nařízení, lze pak takové pochybení napravit zastavením řízení dle § 268 odst. 1 písm. e) OSŘ. Považuji za nutné podotknout, že výše zmíněný postup přichází v úvahu pouze v případě, kdy oprávněný navrhuje výkon rozhodnutí prodej konkrétních movitých věcí zjevně nepatrné hodnoty, jelikož soud ve fázi rozhodování o návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí jiným způsobem nemůže ještě předvídat, že výtěžek nebude stačit ani ke krytí nákladů.²²

EŘ účelnost výslovně uvádí v § 46 odst. 1, který exekutorovi stanovuje postupovat při vedení exekuce rychle a účelně. Účelnost lze v tomto smyslu taktéž chápat tak, že v rámci exekuce bude dosaženo takového výtěžku, který bude převyšovat samotné náklady exekuce. Rychlost exekutora vnímám jako požadavek, aby byl oprávněný uspokojen v přiměřeném čase, avšak ex. řízení je specifický typ řízení, jehož délka se odvíjí od okolností případu, a stanovit obecně přiměřenou délku je nemožné. Můžeme ale jednoznačně říci, že by mělo trvat, dokud existuje reálná šance na částečné vymožení pohledávky, resp. dokud trvá účel exekuce. Jinak by měl exekutor využít svého oprávnění a exekuci zastavit, příp. podat podnět soudu, pro nedobytnost pohledávky.²³

Naplnění účelnosti exekuce, jako jednoho z požadavků na ochranu povinného, vnímám intenzivněji v ex. řízení dle EŘ, protože účinky gen. a spec. inhibitoria, které OSŘ obecně nezná, budou majetkovou sféru povinného zatěžovat po celou dobu vedení neúčelné exekuce. Není úplnou výjimkou, kdy exekutor na počátku exekuce splní své povinnosti ohledně zjištění majetku povinného, tyto úkony činí např. první rok, pak bezvýsledně rezignuje na další zjišťování, aniž by exekuci pro nemajetnost povinného dle § 268 odst. 1 písm. e) OSŘ zastavil. Pak přichází jediná možnost, a to aktivní obrana povinného nebo oprávněného spočívající v podání návrhu na zastavení. Účelnost v tomto smyslu chápu jako ochranu povinného, která se kryje s ochranou oprávněného, protože on ponese tíži nákladů bezvýsledné exekuce pro nemajetnost povinného dle § 89 EŘ, tak současně tíži nepřiměřeně dlouhé exekuce. Účel exekuce zkrátka vnímám jako efektivní vynucení povinnosti po povinném v přiměřeném čase, tak bude ještě častokrát v této práci zmiňován.

---

²² LEVÝ, Jiří. In SVOBODA: *Občanský soudní řád ...*, s. 906.

²³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 30 Cdo 4051/2011.

2. Uplatnění ochrany povinného v obecných ustanoveních

2. 1. Zahájení exekučního řízení

Velkou exekuční novelou došlo k významným změnám při zahajování exekuce a v její počáteční fázi se značně zlepšilo postavení povinného, které si dále blíže rozebereme.

Samotné zahájení ex. řízení je ovládáno zásadou dispoziční a záleží pouze na vůli oprávněného, zda ex. návrh podá u jím zvoleného exekutora. Ex. řízení je zahájeno dnem, kdy ex. návrh došel exekutorovi, kterého oprávněný v návrhu označil. Vedle obecných náležitostí vyžaduje § 38 EŘ další povinné údaje ex. návrhu. V souvislosti se změnou místní příslušnosti ex. soudu dle trvalého pobytu povinného je nutností uvést také tento trvalý pobyt i do návrhu na zahájení ex. řízení, tak aby byl povinný, co nejkonkrétněji identifikován, k tomu může oprávněný uvést i rodné číslo, pokud je mu známo. Toto ustanovení se může jevit, že silně znemožňuje oprávněnému vymození svého práva přiznaného ex. titulem, jelikož exekutor by měl návrh s absentujícím údajem o trvalém pobytu odmítnout. Tomu tak ovšem není a nelze § 38 odst. 1 EŘ vykládat k tíži oprávněného, pokud neměl legální možnost tuto informaci získat, stačí, pokud uvede jinou adresu faktického pobytu povinného. Nejedná se o nedostatek, pro který by nemohlo být v řízení pokračováno (§ 39 odst. 2 EŘ) a na druhou stranu je především povinností exekutora povinného identifikovat, může vyjít z výsledků lustrace povinného v centrální evidenci obyvatel.²⁴

Exekutor i nadále není oprávněn sám rozhodnout o nařízení exekuce a je povinen dle § 43a EŘ požádat soud nejpozději do 15 dnů od doručení návrhu o pověření a nařízení exekuce. Negativní rozhodnutí o návrhu však soud exekutorovi nově přenechává, ten návrh odmítne, pokud není ve lhůtě doplněn a nelze v řízení pokračovat nebo z dalších důvodů uvedených v § 39 odst. 2 EŘ, příp. ex. návrh zamítne, jestliže nejsou splněny všechny zákonem stanovené předpoklady. Pokud povinný uplatní důvodně námitku promlčení vymáhané pohledávky ještě před tím, než byl exekutor ex. soudem pověřen k provedení exekuce, pak exekutor návrh na exekuci zamítne.²⁵ V praxi se jedná o výjimečné situace, kdy se povinný o ex. návrhu dozví dříve, než je mu doručeno vyrozumění o zahájení exekuce.

Fáze před ex. soudem nově již není soudním řízením, které by bylo zakončeno vydáním usnesením o nařízení exekuce, i přesto soud i nadále zkoumá splnění podmínek pro vedení exekuce, tak aby byla i nadále zajištěna jistá míra garance spravedlnosti.²⁶ Velký rozdíl

²⁴ WINTEROVÁ: *Civilní právo ...*, s. 507-509; KORBEL, PRUDÍKOVÁ: *Velké změny ...*, s. 5.

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2006, sp. zn. 20 Cdo 47/2006.

²⁶ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2007, sp. zn. 20 Cdo 2010/2006, dle kterého soud při věcném posuzování návrhu zkoumá, zda ex. titul vydal k tomu oprávněný orgán, zda je materiálně i formálně

spočívá v tom, že soud již nevydává výše zmíněné usnesení, ale pouze pověření soudního exekutora vedením exekuce, které není rozhodnutím, ale prostým opatřením, které nenabývá právní moci a které se nedoručuje účastníkům řízení, a tak se proti němu povinný nemůže bránit odvoláním. Důvodová zpráva k velké exekuční novele se vyjádřila k pověření exekutora následovně: „*Vypuštění rozhodování soudu o nařízení exekuce by rovněž mělo přispět ke zrychlení ex. řízení a zároveň k odbřemenění soudů od agendy, která je svojí povahou spíše formální a z hlediska ochrany oprávněného neefektivní. Povinní podávají odvolání proti usnesení o nařízení exekuce asi v 1% všech případech.*“²⁷

Je otázkou, jak se odebrání možnosti podat odvolání, promítne do postavení povinného. Jediným jeho obranným prostředkem se tak stal návrh na zastavení exekuce a veškeré námitky, které mohl uplatnit v rámci odvolání a které sporuje, může namítat i v návrhu na zastavení. Pokud je tento návrh podán povinným v nově prodloužené lhůtě z 15 na 30 dnů dle § 46 odst. 6 EŘ, pak mu zákon přiznává odkladný účinek, jako dříve přiznával odvolání.²⁸ Tím nejsou podle mého názoru nikterak dotčena práva povinného, dokonce se může bránit v dvojnásobně delší lhůtě, kterou je mu poskytnuta vyšší ochrana a stejně se k tomu postavila i důvodová zpráva: „*Navrhovaná právní úprava počátku ex. řízení nesnižuje standard ochrany povinného, protože nevratné úkony při provedení exekuce nebude možno činit dříve, než bude pravomocně rozhodnuto o návrhu na zastavení řízení, který byl podán do 30 dnů poté, co se povinný o zahájení exekuce z vyrozumění o zahájení dozvěděl.*“²⁹

Výhodu pro povinného dle mého mínění představuje i povinnost exekutora zaslat povinnému vyrozumění o zahájení exekuce společně s ex. návrhem, výzvu podle § 46 odst. 6 EŘ a nově rovněž ex. titul. V praxi velmi často docházelo k doručení usnesení o nařízení exekuce fikcí, a tak povinný často nevěděl jaká povinnost a z jakého důvodu je po něm vymáhána. Tím, že je mu rovněž doručován ex. titul, může hned v počátku ex. řízení zvolit pro sebe nejoptimálnější procesní postup. Změnu doznala i již zmíněná výzva k dobrovolnému plnění, kdy povinný může z vlastní vůle plnit v delší 30 denní lhůtě oproti dřívější 15 denní a je mu za to poskytnuto zvýhodnění ohledně snížených nákladů exekuce s přihlédnutím k § 11 odst. 1 ET.³⁰ Domnívám se, že poučení o snížených nákladech může hrát významnou roli při rozhodování povinného, kterému musí být jasné, že splnění povinnosti a další vedení exekuce je neodvratné a jeho splnění na výzvu exekutora může

---

vykonatelný, zda jsou oprávněny a povinný věcně legitimováni a zda právo vyplývající z ex. titulu není prekludováno.

²⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 396/2012 Sb.; KORBEL, PRUDÍKOVÁ: *Velké změny ...*, s. 4-5.

²⁸ Odkladný účinek vyplývá z § 47 odst. 2 písm. b) a § 52 odst. 3 písm. b) EŘ.

²⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 396/2012 Sb.

³⁰ KORBEL, PRUDÍKOVÁ: *Velké změny ...*, s. 5.

značně snížit zásah nákladů exekuce do jeho majetkové sféry.

Poté, co soud vydá pověření k vedení exekuce, má dále exekutor povinnost činit vše nutné k provedení exekuce, např. může vyžadovat potřebnou součinnost od třetích osob dle § 33 a 34 EŘ. Exekutor může vyzvat k potřebné součinnosti i oprávněného dle § 50 odst. 1 EŘ, aby navrhl, jakým způsobem má exekuci provést, přestože samotné ex. řízení po pověření exekutora je ovládáno zásadou oficiality. Exekutor zjišťuje majetek povinného, aniž by povinný o nařízené exekuci věděl, jelikož se mu vyrozumění o zahájení exekuce doručuje nikoliv v 15 denní lhůtě od doručení pověření exekutorovi jako oprávněnému, ale až poté, co exekutor takové zjištění majetku provede. Doručení vyrozumění povinnému je důležité pro vznik účinků gen. inhibitoria.³¹

2. 1. 1 Generální inhibitorium

Gen. inhibitorium je procesní institut sloužící k ochraně oprávněného a přihlášených věřitelů, resp. k zamezení zmaření účelu exekuce povinným. Spočívá v zákazu směřujícím proti povinnému jakkoliv nakládat se svým majetkem včetně nemovitostí a majetku patřící do SJM. Není rozhodné, zda povinný o existenci majetku ví, ani kde se na území ČR nachází, dokonce je nerozhodné, zda s ním má možnost fakticky nakládat. Zákaz taktéž platí i pro majetek, který povinný nabyl až po doručení vyrozumění o zahájení exekuce.³²

Je na první pohled zřejmé, že tento institut nemá nic společného s ochranou povinného, ba naopak, zasahuje velmi tvrdě do jeho majetkové sféry. Přesto považují za nutné se gen. inhibitoriem na tomto místě zabývat, a to především v souvislosti s novelizacemi EŘ provedenými tzv. střednědobou a velkou exekuční novelou, kterými došlo dle mého názoru k humanizaci gen. inhibitoria, a to díky uplatnění zásady ochrany povinného.

Střednědobá novela zakotvila gen. inhibitorium nově v § 44a EŘ (dříve § 44 odst. 7 EŘ) a zasloužila se o zmírnění tvrdého dopadu zákazu dispozice s majetkem pro povinného. Do novely byla právní jednání učiněná povinným v rozporu s § 44a EŘ považována za absolutně neplatné, nově je povinný sankcionován pouze relativní neplatností, resp. pokud se neplatností právního jednání exekutor, oprávněný nebo přihlášený věřitel dovolá. Tento projev vůli musí učinit v tříleté lhůtě dle § 629 odst. 1 NObčZ (dříve § 101 OZ). Existují různé názory na uplatnění neplatnosti, tak např. P. Hlavsa a další se ve své publikaci domnívají, že: *„Možnost domáhat se neplatnosti jednání by měla být omezena trváním ex. řízení, neboť domáhání se neplatnosti po skončení exekuce již vlastně není ničím*

³¹ WINTEROVÁ: *Civilní právo ...*, s. 511.

³² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1813/2006.

*odůvodněno.*³³ Námitka neplatnosti by měla být uplatněna v rámci ex. řízení, nikoliv tříleté promlčecí lhůtě, především v návaznosti na délku ex. řízení, které málokdy přesáhne zmiňovanou lhůtu. Naopak M. Kasíková zastává názor odlišný, podle ní se lze relativní neplatnosti dovolat i po skončení exekuce, pokud povinný jednání učinil po doručení vyznění o zahájení exekuce, ale před jejím skončením a současně musí dojít k dovolání se neplatnosti jak vůči povinnému, tak vůči všem účastníkům právního jednání.³⁴

Z principu znemožnit povinnému snižovat hodnotu svého majetku, upravuje § 44a odst. 1 EŘ výjimky, které směřují k zachování lidské důstojnosti a možnosti podnikání, v čemž spatřují největší ochranu povinného. Nakládat s majetkem lze při uspokojování základních životních potřeb svých a osob, ke kterým má povinný vyživovací povinnost, při běžné obchodní a provozní činnosti a při činnosti směřující k udržení podstaty majetku, tak aby nedocházelo k jeho znehodnocení. Jak široce lze tyto pojmy chápat je úlohou soudní judikatury.³⁵ V této souvislosti bych ráda zmínila názor J. Olivy, se kterým se plně ztotožňuji. Uvádí, že důležité je především nezapomínat na účel exekuce, která slouží k uspokojení oprávněného a nikoliv k majetkové a zbytečné likvidaci povinného. Výklad výše zmíněné výjimky běžné obchodní činnosti, správy a údržby majetku by měl být především u povinných, u nichž je rozdíl mezi výší vymáhané pohledávky a rozsahem jejich majetku výrazný, a pokud nemá povinný dalších výraznějších nesplacených dluhů, vykládán méně restriktivně ve prospěch povinného.³⁶ Myslím si, že právě v zájmu ex. řízení a oprávněného je zachování podstaty majetku povinného, především tím, že je mu umožněno, aby svůj majetek rychle prodal, a tak si opatřil finanční prostředky k uspokojení vymáhané pohledávky, aniž by muselo dojít k provedení exekuce některým ze zákonných způsobů.

Další výjimky z gen. inhibitoria uvedené v § 44a EŘ předpokládají aktivní jednání ze strany povinného. Na návrh povinného podle odst. 2 zruší exekutor účinky gen. i spec. inhibitoria (§ 47 odst. 5 EŘ), složí-li povinný u exekutora částku odpovídající výši vymáhané pohledávky, nákladů exekuce a nákladů oprávněného. V usnesení exekutora je třeba specifikovat ex. řízení, ve kterém přestávají platit účinky gen. inhibitoria, jelikož proti

---

³³ HLAVSA, Petr a kol. *Exekuční řád a zákon č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí: poznámkové vydání s judikaturou podle stavu k 1. září 2013*. Praha: Leges, 2013, s. 92.

³⁴ KASÍKOVÁ, Martina. In KASÍKOVÁ: *Exekuční řád ...*, s. 269.

³⁵ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2010, sp. zn. 21 Cdo 5145/2009 uvádí jako nepřipustné a v rozporu s § 44a odst. 1 EŘ zřízení zástavního práva na nemovitosti i přesto, že se zástavním právem majetek povinného nezmenšuje. Nejedná se ovšem o úkon sloužící k uspokojování základních životních potřeb, udržování a správy majetku a především nejde ani o běžnou obchodní činnost.

³⁶ OLIVA, Jiří. Některé aspekty nakládání s majetkem povinného v exekučním řízení. *Právo a podnikání*, 2004, roč. 13, č. 1, s. 19.

povinnému může být vedena jiná exekuce, ve které mu je taktéž zakázáno nakládat s majetkem.

Dále může oprávněný dle odst. 3 podat návrh, kterým se domáhá zrušení gen. i spec. inhibitoria na majetek uvedený v návrhu, za podmínky, že zbývající majetek zjevně a nepochybně postačuje k uhrazení vymáhaného nároku oprávněného. Povinnému je dále umožněno zpeněžit svůj majetek k úhradě vymáhané pohledávky, nákladů oprávněného a exekuce za splnění podmínek uvedených v odst. 4.

V úvodu kapitoly jsem zmínila velkou exekuční novelu, která opět reaguje na často kritizovanou tvrdost gen. inhibitoria pro povinného a současně by měla omezit možnost jeho zneužití. Není v praxi neobvyklým jevem, kdy si společnost koupí pohledávku konkurenta, tak aby došlo k omezení jeho podnikatelských aktivit, které mohou kvůli ex. řízení trvat až několik měsíců. Na tyto případy reagovala již střednědobá novela ustanovením § 44a odst. 2 a 3 EŘ. Nově od 1. 1. 2013 je dána exekutorovi možnost, ještě před zasláním vyrozumění oprávněnému, posoudit, zda není vymáhaná povinnost v hrubém nepoměru k majetku, na který by se vztahovaly účinky § 44a odst. 1 EŘ.³⁷ V takové situaci může exekutor dle své vlastní úvahy určit, se kterým majetkem může povinný volně nakládat (§ 44 odst. 4 EŘ), a tím mu podle mého názoru poskytuje možnost zpeněžit svůj majetek a splnit vymáhanou povinnost ve lhůtě 30 dnů dle § 46 odst. 6 EŘ. V této nové úloze exekutora spatřuji významné posílení postavení povinného, jelikož ustanovení § 44 odst. 4 EŘ poskytuje pasivní ochranu povinnému, který v době rozhodování exekutora ještě o zahájené exekuci neví, nemůže se tedy aktivně bránit. Nelze v tomto ustanovení opomenout ani uplatnění zásady přiměřenosti, která dopadá podle mého názoru na nespravedlivý zákaz § 44a nakládat s celým často několika milionovým majetkem, a to i případě vymáhaných bagatelních pohledávek. Na druhou stranu nelze zapomenout na fakt, že povinný neplnil dobrovolně svou povinnost a právě gen. inhibitorium na něj může působit výchovným charakterem. Vedle výchovného charakteru často mívá i charakter motivační, projevující se v zájmu povinného na co nejrychlejším skončení exekuce.

2. 1. 2 Exekuční příkaz

Ex. příkaz je zvláštní případ procesního rozhodnutí exekutora, je rozhodnutím sui generis. Je vydáván pouze v ex. řízení, tuto formu rozhodnutí nezná ani OSŘ v části šesté. Exekutor má k dispozici i jiné základní formy rozhodnutí, jsou jimi usnesení a příkaz

---

³⁷ ŠONKA, Petr. Novelizace exekučního řádu. *Právní rádce*, 2009, roč. 17, č. 12, s. 16.

k úhradě nákladů exekuce, ale pouze s ex. příkazem EŘ v § 47 odst. 2 spojuje účinky nařízení výkonu rozhodnutí podle OSŘ.

Je na místě upřesnit v jakém okamžiku, či fázi řízení dojde vydání ex. příkazu. Budeme vycházet z předpokladu, že se ex. řízení rozpadá do tří stádií. První z nich, *stádium zjišťovací*, začíná doručením pověření k vedení exekuce exekutorovi a zapsáním exekuce do RZE dle § 47 odst. 1 EŘ. Exekutor je povinen činit i bez návrhu všechny úkony směřující k úspěšnému provedení exekuce, především zjišťuje majetek povinného až do vydání ex. příkazu. Pro ex. příkaz je klíčové *přípravné stádium*, ve kterém si exekutor vytváří předpoklady pro efektivní vymožení plnění povinného a jako hlavní nástroj mu k tomu slouží právě zmiňovaný ex. příkaz. Podle výsledků zjišťovacího stádia zvolí exekutor způsob, jakým bude exekuce provedena, ten pak musí uvést obligatorně v písemném vyhotovení ex. příkazu vedle dalších povinných náležitostí stanovených v § 48 EŘ, příp. vedle dalších povinných náležitostí výroku ex. příkazu ukládajícího peněžité plnění dle § 49 odst. 1 EŘ. V posledním *realizačním stádiu* zpeněží exekutor zajištěný majetek povinného v rámci zvoleného způsobu exekuce a uspokojí tak práva oprávněného.³⁸

EŘ normuje ex. příkaz v § 47 odst. 1 jako příkaz k provedení exekuce některým ze způsobů uvedených v tomto zákoně. Exekutor musí akceptovat zásadu zákonnosti, a tak při aplikaci § 59 EŘ zvolit v ex. příkazu některé z taxativně stanovených zákonných způsobů exekuce, při tom musí dbát zákonné ochrany majetku povinného, především v rozsahu převyšujícím vymáhanou pohledávku i s příslušenstvím, tak aby exekuce pro povinného nepředstavovala likvidační opatření.³⁹ Novelou EŘ provedenou zákonem č. 133/2006 Sb. byla zásada vhodnosti přímo vyjádřena v § 47 odst. 1 EŘ a stavuje povinnost exekutora zvolit takový způsob exekuce, který není zřejmě nevhodný vzhledem k nepoměru výše závazků povinného a ceny předmětu, z něhož má být splnění závazku povinného dosaženo. Exekutor je povinen od počátků vydávání ex. příkazů dbát přiměřenosti, aby exekuce nebyla vedena v širším rozsahu, než postačí k upokojení pohledávky, tak předpokládaných nákladů, a to i z důvodu vzniku spec. inhibitoria na majetek postižený ex. příkazem, které povinnému zakazuje tento majetkem převést na jiného, zatížit ho nebo s ním jinak nakládat. Spec. inhibitorium je dále doprovázeno vznikem *arrestatoria*, s nímž je spojen zákaz uložený exekutorem podlužníkovi povinného vyplatit mu jeho pohledávku. Tento procesní institut sloužící k ochraně před zmařením účelu exekuce je uplatněn hned na několika místech v OSŘ,

---

³⁸ VESELÝ, Jan, EPPINGER, Aleš. Aplikace exekučního řádu z pohledu soudního exekutora. *Právní rozhledy*, 2002, roč. 10, č. 5, s. 208.

³⁹ Srov. náleží Ústavního soudu ze dne 8. 7. 2008, sp. zn. II. ÚS 1038/08.

jako např. v § 282 odst. 1, kde je plátcí mzdy přikázáno, aby prováděl ze mzdy povinného stanovené srážky a nevyplácel sražené částky povinnému.

Záleží na úvaze exekutora, zda je zvolený způsob provedení exekuce vhodný a přiměřený, musí vzít v potaz, že úroky budou během probíhající exekuce zvyšovat konečnou částku vymáhané pohledávky a konečná výše nákladů exekuce a oprávněného bude odvislá od délky řízení. Proto je na exekutorovi, aby ex. příkazem postihl dostačující majetek. Vhodnost a účelnost se samozřejmě musí posuzovat i vzhledem k tomu, zda existuje i jiná možnost uspokojení pohledávky. Je na úvaze, jak moc velkou ochranu povinnému poskytuje zákonné zakotvení přiměřenosti a vhodnosti, když uvážíme, že pro vymáhání pohledávky ve výši 10 000 Kč může být exekutorem postižen majetek nebo pohledávky dosahují hodnot i desítek milionů.⁴⁰ Myslím si, že v tomto případě nelze hovořit o nepřiměřenosti postupu exekutora za situace, kdy nelze postihnout jiný majetek povinného. Nelze nadřazovat ochranu povinného a jeho majetku nad řádné uspokojení nároků oprávněného přiznaných mu ex. titulem, tím bychom popírali celý význam exekuce, která je vedena z důvodů, že povinný nesplnil svou povinnost řádně a včas, a to např. i přes výzvu k dobrovolnému splnění povinnosti dle § 46 odst. 6 EŘ. I tato výzva posiluje jeho ochranu v ex. řízení, tím že ji nevyslyší, staví sám sebe před nebezpečí postihnutí majetku velmi vysokých hodnot, s čímž na druhou stranu musí i počítat.

Exekutor může zvolit v jednom ex. příkazu více způsobů provedení exekuce nebo může ohledně jednoho vymáhaného nároku vydat i více ex. příkazů a s přihlédnutím k požadavku na rychlé vymožení daného nároku při zachování přiměřenosti zásahu do práv povinného je na jeho uvážení, zda dané ex. příkazy vydá současně nebo postupně. Volba způsobu provedení exekuce je ponechána na exekutorovi, jeho svévolné rozhodování a především přiměřenost rozsahu prováděné exekuce je oprávněn zkoumat soud a případně může při takovém pochybení exekutora exekuci částečně zastavit dle § 55 odst. 5 EŘ a § 268 odst. 4 OSŘ, a tím zajistit ochranu povinnému před nadbytečným zásahem do jeho majetkových práv. Nepřiměřenost postupu exekutora může zakládat i vznik odpovědnosti za škodu vůči povinnému dle § 32 EŘ. Samozřejmě, že zákon připouští i aktivní obranu povinného, který proti nepřiměřenému rozsahu exekuce může podat taktéž návrh na částečné nebo úplné zastavení podle § 55 EŘ, a to z důvodů uvedených v § 268 OSŘ, případně i návrh na odklad exekuce dle § 54 EŘ.⁴¹ Vedle těchto procesních institutů sloužících k posouzení zákonnosti ex. příkazu, které nahrazují absentující možnost podat proti němu opravný prostředek, existují

---

⁴⁰ RADKOVA, Martina. *Exekuce jiné pohledávky*. Praha: Linde, 2009, s. 142.

⁴¹ Srov. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 3. 2003, sp. zn. 14 Co 98/2003.

další možnosti, jak se bránit proti ex. příkazu, který postihuje majetek patřící třetím osobám nebo manželu povinného. Tyto osoby jsou oprávněny podat tzv. excindační (vylučovací) žalobu zakotvenou v § 267 OSŘ, resp. návrh na vyškrtnutí věcí ze soupisu dle § 68 EŘ.⁴²

Pokud exekutor sám nebo na základě podnětu povinného uzná, že zvolený způsob nevede k úspěšnému a efektivnímu skončení exekuce, může dle § 47 odst. 1 EŘ ex. příkaz zrušit. Se zánikem ex. příkazu zaniká i spec. inhibitorium, pro které ex. příkaz působil jako titul jeho vzniku. Kladu si otázku, jak bude moci povinný s částí majetku, ohledně kterého bylo zrušeno ex. příkazem spec. inhibitorium, nakládat. Existují dva pohledy na danou situaci. První hovoří o jisté elasticitě gen. inhibitoria, která se automaticky po zániku spec. inhibitoria vrátí do původního stavu před vydáním ex. příkazu. Druhý pohled elasticitu nepřipouští a ohledně této části majetku má povinný právo volného nakládání.⁴³ Myslím si, že logičtější by bylo navrácení gen. inhibitoria do původního stavu, už jenom přihlédnutí k faktu, že trvá až do skončení exekuce a jeho zákaz postihuje všechny majetek vyjma majetku, podléhajícímu zákazu spec. inhibitoria, které v této rozebírané situaci zaniklo. Pokud by exekutor považoval účinky gen. inhibitoria za příliš přísné, mohl nově dle § 44 odst. 4 EŘ vyjmout majetek z působení gen. inhibitoria již před zasláním vyzoomění oprávněnému, a ne tak činit až zrušením ex. příkazu, kterým by tak de facto rušil nejen účinky speciálního, ale i gen. inhibitoria.

2. 1. 3 Speciální inhibitorium

Gen. inhibitorium, které zakazuje povinnému nakládat s celým majetkem, je doplňováno inhibitoriem speciálním, které se vztahuje pouze na určité konkrétní věci a práva stanovená v ex. příkazu. Dle § 47 odst. 5 EŘ nesmí povinný majetek postižený ex. příkazem převést na jiného, zatížit ho nebo s ním jinak nakládat. Porušením tohoto zákazu je povinný sankcionován absolutní neplatností daného právního jednání. Na tomto místě bych ráda zmínila usnesení NS, které sice v odůvodnění hovoří pouze o gen. inhibitoriu, ale dle mého názoru je aplikovatelné rovněž na inhibitorium speciální a pomůže nám lépe pochopit zákazy inhibitorií: *„Pokud je povinnému zakázáno disponovat s movitými věcmi, neznamená to, že by tyto věci nemohl přemístit z jednoho prostoru do jiného. Zákaz disponovat je nutno chápat tak, že povinný nesmí s věcmi nakládat takovým způsobem, který by následně znemožnil realizaci exekučního prodeje.“*⁴⁴

⁴² KASÍKOVÁ, Martina. In KASÍKOVÁ: *Exekuční řád ...*, s. 299-300, 303.

⁴³ OLIVA: *Některé aspekty ...*, s. 21.

⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2011, sp. zn. 26 Cdo 955/2011.

Okamžik, na který se váže počátek zákazu gen. inhibitoria, nastává doručením vyznění o zahájení exekuce povinnému, kdežto spec. inhibitorium nastává v okamžiku postižení majetku ex. příkazem, resp. v okamžiku vydání ex. příkazu, aniž by bylo důležité, kdy nastane jeho právní moc. Je otázkou, zda právní jednání učiněné povinným po vydání ex. příkazu budou postižena absolutní neplatností, když povinný s ex. příkazem ještě nebyl a nemohl být objektivně seznámen v důsledku chybějícího doručení, a tak se nemohl chovat v souladu s § 47 odst 5. EŘ. Vůči takovému jednání by dle mého názoru mohla být namítána relativní neplatnost, pokud by jeho jednání nebylo chráněno některou z výjimek § 44a EŘ. Bylo by pro právní jistotu jak oprávněného, tak povinného vhodnější spojit následky spec. inhibitoria s doručením ex. příkazu povinnému jako je tomu podobně u gen. inhibitoria. Rovněž až doručením ex. příkazu jednotlivým registrům, např. vozidel, nemovitostí, dochází k zapsání poznámek o probíhající exekuci k postiženým věcem a omezení možnosti s nimi jakkoliv nakládat.⁴⁵

Vztah mezi gen. a spec. inhibitoriem bychom mohli přirovnat k zásadě *lex specialis derogat legi generali*. Obecné inhibitorium doplňuje speciální v tom rozsahu, kdy vedle sebe neobstojí, resp. spec. inhibitorium působí v rozsahu stanoveném ex. příkazem a na zbývající majetek a práva působí dále jen zákaz gen. inhibitoria. K tomuto závěru můžeme dospět na základě všeobecně uznávaného názoru, že gen. inhibitorium trvá až do skončení exekuce, nikoliv do vydání ex. příkazu. V literatuře jsem se setkala i s názorem opačným: „*Názory hájící trvání gen. inhibitoria až do skončení exekuce velmi silně odklánějí ex. řízení dle EŘ od výkonu rozhodnutí dle části šesté OSŘ, kde žádné účinky gen. inhibitoria neexistují a mají tendenci k velmi silným zásahům do majetkové sféry povinného:*“⁴⁶ Ale i ze speciálních inhibitorií pro povinného existují výjimky, které jsou stanoveny pro jednotlivé způsoby vedení exekuce zvlášť. Např. u přikázání pohledávky z účtu peněžního ústavu jsou uplatněny v § 304a a 304b OSŘ.⁴⁷

Judikatura dovodila, pokud dojde k zastavení exekuce a povinný jednal v rozporu s gen. inhibitoriem, aniž by byl majetek, s nímž nakládal, postižen exekucí, pak se jednání učiněné během trvání exekuce považují za platné.⁴⁸ Je nutné podotknout, že zmíněné rozhodnutí NS reagovalo na úpravu gen. inhibitoria před střednědobou novelou, podle níž právní jednání odporující gen. inhibitoriu byla postižena absolutní neplatností. NS dospěl k závěru, že pokud došlo i přes právní jednání v rozporu s gen. inhibitoriem k uspokojení oprávněného, právě

⁴⁵ OLIVA: Některé aspekty ..., s. 20.

⁴⁶ HLAVSA: *Exekuční řád a zákon* ..., s. 91.

⁴⁷ KASÍKOVÁ, Martina. In KASÍKOVÁ: *Exekuční řád* ..., s. 304.

⁴⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 31 Cdo 4545/2008.

díky výtěžku z tohoto jednání, příp. byl uspokojen v rámci ex. řízení z jiného majetku povinného, pak není příčin dovozovat absolutní neplatnost takového právního jednání. Tento závěr NS opírá především i o to, že danou kupní smlouvu uzavřel povinný s oprávněným, za účasti exekutora a celá kupní cena byla započtena na uspokojení vymáhané pohledávky, takový postup není v rozporu s cíli gen. inhibitoria.⁴⁹

Otázkou zůstává, zda lze rozebíraný judikát aplikovat i na spec. inhibitorium a zda je třeba trvat na absolutní neplatnosti právních jednání při jeho porušení, přestože došlo k zastavení exekuce. Podle literatury je třeba přihlížet k důvodu zastavení, pokud soud při pověření exekutora rozhodne skutečnosti pro vedení exekuce posoudil nesprávně a z toho důvodu neměla být vůbec vedena, pak trvání na absolutní neplatnosti po skončení exekuce odporuje účelu spec. inhibitoria, a to nezmenšovat majetek povinného v průběhu exekuce tak, aby bylo vymáhané plnění zcela vymoženo, ale to pouze za předpokladu, že je exekuce vedena po právu.⁵⁰ Zastávám názor, že výše uvedené rozhodnutí NS bude vhodné aplikovat i na jednání v rozporu se spec. inhibitoriem, a to v případě, kdy následkem takového jednání dojde k získání financí na straně povinného, které použije k uhrazení vymáhaného nároku. A to i s přihlédnutím k tomu, že jak gen., tak i spec. inhibitorium se uplatní při prosazení ochrany oprávněného před zmařením účelu exekuce, ke kterému v tomto případě dle mého názoru nedochází, naopak je účel exekuce naplněn uspokojením oprávněného.

2. 2. Spojování exekucí

Do nabytí účinnosti velké exekuční novely nebylo spojování exekučních řízení v EŘ nikterak upraveno, neznamená to ale, že by do 1. 1. 2013 v praxi nedocházelo k jejich spojování. Bylo však nutné postupovat podle obecného ustanovení § 112 OSŘ upravujícího především spojování řízení nalézacích, které bylo možné aplikovat ve spojení s § 52 odst. 1 EŘ i na ex. řízení.

Není žádnou novinkou informace o vysokém počtu nařizovaných exekucí a v posledních letech i o rozmachu fenoménu vymáhání tzv. bagatelních pohledávek. Sama jsem se často setkala s kritikou nákladů vzniklých během vedení exekuce, a to nejenom prostřednictvím médií, ale i v běžném životě. Právě časté kritiky na účet neproporcionality nákladů ex. řízení vzhledem k výši vymáhané pohledávky, často uváděné na příkladech exekucí vedených proti tzv. černým pasažérům v MHD, vedly zákonodárce k výslovnému zakotvení povinnosti

---

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ KASÍKOVÁ, Martina. In KASÍKOVÁ: *Exekuční řád ...*, s. 304-305.

spojování exekucí upravené v § 37 EŘ.⁵¹ Vzhledem k tomu, že úprava zavedená velkou exekuční novelou je použitelná až na ex. řízení zahájená ode dne nabytí účinnosti zmiňované novely, považují za předmětné se na tomto místě stručně zmínit i o úpravě předešlé.

Dle ustanovení § 112 OSŘ mohl ex. soud nebo exekutor usnesením, rozhodnout o spojení věcí ke společnému řízení, které byly u něho zahájeny a skutkově spolu souvisely nebo se týkaly týchž účastníků, a to v zájmu hospodárnosti. Rozhodující subjekt mohl rozhodnout sám z vlastní iniciativy nebo na návrh účastníka ex. řízení. Nejčastěji přicházel v úvahu návrh povinného, jelikož bezesporu v jeho prospěch spojování exekucí sloužilo a v jeho prospěch v souladu se stávající právní úpravou slouží i nadále, a to především, když zohledníme v praxi se často vyskytující umělé rozdělování pohledávek ze strany věřitelů.⁵²

Považuji za důležité zdůraznit fakt, že rozhodujícím subjektům § 112 OSŘ ani jiný právní předpis explicitně nepřikazoval spojovat věci, které spolu skutkově souvisely. ÚS pouze zdůraznil: „*Že postup spojování exekucí je z důvodu hospodárnosti řízení i z důvodů minimalizace zásahů do základního práva na vlastnictví povinného nanejvýš žádoucí.*“⁵³ Samotné rozhodnutí o spojení exekucí bylo tedy ponecháno na úvaze exekutora, příp. ex. soudu. ÚS sice ve svých četných nálezech zdůrazňoval spojení jako velmi žádoucí, ale povinnost automaticky spojovat věci ke spojení vhodné nestanovil.⁵⁴

2. 2. 1 Spojování exekucí zavedené velkou exekuční novelou

Jak již bylo nastíněno v úvodu této kapitoly, od 1. 1. 2013 již existuje ustanovení § 37 EŘ upravující výslovně spojování exekucí, ke kterému může dojít přímo ex lege nebo na návrh povinného. Takto lze spojit pouze ex. řízení zahájené po účinnosti velké exekuční novely. Dle názorů odborníků by nemělo docházet ani ke spojení tzv. starého řízení a řízení zahájeného po 1. 1. 2013, ať už z důvodu novelou zavedených nových postupů při vymáhání pohledávek nebo z důvodu zakotvení nových způsobů provedení exekuce, proto se takový postup jeví jako neúčelný.⁵⁵

K zákonnému spojení exekucí, které je upraveno v § 37 odst. 3 EŘ, dojde, pokud

---

⁵¹ U tzv. bagatelních pohledávek je poměrná část odměny exekutora nahrazena pevnou částku činící 3 000 Kč dle § 6 odst. 3 ET a dále je třeba do nákladů exekuce připočíst paušální hotové výdaje v částce 3 500 Kč v každé věci dle § 13 odst. 1 ET. Celková částka v jednom ex. řízení činí celkem 7 500 Kč, pokud by proti povinnému bylo vedeno takových exekucí deset, a ne jedno spojené řízení, dostaneme se na částku 75 000 Kč nákladů řízení, kdy je v nepoměru vůči nákladům v každém ex. řízení vedeno vymáhání pohledávek, např. za jízdné v MHD, pouze ve výši 1 000 Kč. KORBEL, PRUDÍKOVÁ: *Velké změny ...*, s. 11.

⁵² KONEČNÁ, Petra. Právní úprava spojování exekučních řízení. *Komorní listy*, 2013, roč. 5, č. 1, s. 52-53.

⁵³ Nález Ústavního soudu ze dne 7. 6. 2011, sp. zn. II. ÚS 2780/11; taktéž nález Ústavního soudu ze dne 8. 9. 2011, sp. zn. II. ÚS 2013/10.

⁵⁴ Srov. nález Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2010, sp. zn. I. ÚS 2930/09.

⁵⁵ KONEČNÁ: Právní úprava ..., s. 55.

oprávněný podá další ex. návrh proti témuž povinnému a současně u stejného exekutora, a to dříve, než zanikne pověření exekutora k vedení předchozí exekuce dle § 51 EŘ, příp. z důvodu zániku nebo pozastavení výkonu exekutorského úřadu dle § 15 EŘ. Nejčastěji bude připadat v úvahu vymáhání povinnosti oprávněným na základě jiného ex. titulu, ale není vyloučen jako podklad pro vedení exekuce i stejný ex. titul, pokud je jím vymáhána jiná část pohledávky jím přiznaná. Původní řízení se s pozdějším spojuje ke společnému ode dne podání pozdějšího ex. návrhu. Pro totožnost povinného a oprávněného je rozhodný okamžik, kdy dochází ke spojování exekucí, není tak rozhodné, zda byli účastníky např. nalézacího řízení, jelikož k jejich změně mohlo dojít např. na základě postoupení pohledávky. Totožnost exekutora bude dána, pokud bude vedením exekuce pověřen.

Lze říci, že ke spojení za splnění výše uvedených podmínek dochází automaticky, aniž by bylo nutno vydávat usnesení o spojení ex. řízení. Existují však názory, které se přiklánějí k požadavku vydání takového usnesení i přesto, že bude mít pouze deklaratorní charakter, a to z důvodu orientace ve spojeném řízení. Současně by pak měla být povinnému s usnesením o spojení zaslána i výzva k dobrovolnému plnění dle § 46 odst. 6 EŘ, nikoliv však v celé výši spojených exekucí, ale pouze ve výši „připojené“ exekuce, jelikož ohledně původního řízení byla taková výzva zaslána. Pokud spojením exekucí dojde i k navýšení nákladů exekuce, měla by se výzva týkat i částky, která přesahuje náklady původního řízení. Zda bude tento postup žádoucí a praktikován ze strany exekutorů ukáže až praxe. Exekutor však může usnesením v zájmu hospodárnosti řízení věc vyloučit k samostatnému řízení, např. pokud bude původní pohledávka téměř vymožena.⁵⁶

Druhým již nastíněným případem je tzv. návrhové spojení zakotvené opět v § 37 odst. 4 a 5 EŘ, který již předpokládá aktivní jednání ze strany povinného, a můžeme tedy konstatovat, že nejde o pasivní ochranu, nýbrž uplatnění zásady obrany povinného, a proto se touto variantou spojování exekucí nebudu blíže zabývat.

---

⁵⁶ KONEČNÁ: Právní úprava ..., s. 55-56.; JIRMANOVÁ, Miroslava. In KASÍKOVÁ: *Exekuční řád* ..., s. 198.

3. Ochrana povinného v exekuci na peněžitá plnění

3. 1. Srážky ze mzdy a jiných příjmů

Tímto způsobem exekuce se postihuje mzda, na kterou má povinný právo vůči třetí osobě, tedy vůči plátcí mzdy, který odpovídá oprávněnému za správné provedení srážek. Předmětem ovšem není samotná mzda⁵⁷, ale nárok na její výplatu. Pokud již byla mzda vyplacena, stává se předmětem prodeje movitých věcí (srov. § 333 odst. 1 OSŘ). Pro účely exekuce jsou jí pak na roveň postaveny i jiné příjmy povinného vymezené v § 299 OSŘ a použije na ně tedy úprava shodná jako pro srážky ze mzdy.

Srážky ze mzdy bývají označovány jako jeden z nejběžnějších a nejpoužívanějších způsobů exekuce, na druhou stranu je třeba podotknout, že v posledních letech jejich význam poměrně klesá, a to v důsledku vzrůstajícího počtu podnikatelů a významu podnikatelské sféry jako takové. Tím se stále méně občanů ocitá v zaměstnaneckém poměru a snižuje se tak možnost uspokojení pohledávky oprávněného tímto způsobem.⁵⁸

Je zde na místě sladit zájmy jak oprávněného, tak i zájmy povinného, kdy právě u srážek ze mzdy je ochrana povinného přímo nutná. Mzda povinného je mnohdy i jediným zdrojem, který zajišťuje existenci nejen povinného, ale často i celé rodiny. Proto nelze mzdu postihnout v plném jejím rozsahu, aby povinný nebyl demotivován od pracovní činnosti a zájmu na zvýšení pracovních výkonů, čímž by pro oprávněného zanikla i reálná možnost uspokojení jeho pohledávky. Za tímto účelem OSŘ v § 276 normuje, že srážky ze mzdy lze provádět jen do výše výkonem rozhodnutí vymáhané pohledávky s příslušenstvím. Na to navazuje přesně stanovený postup výpočtu, který zabraňuje svévolnému počínání plátců, a vymezení zákazu v § 281 OSŘ provádět srážky ve větším rozsahu, než dovolují ustanovení OSŘ, a to dokonce i když s tím povinný souhlasí.

Výpočet srážek může pro svou složitost v některých případech činit plátcům problémy a jejich nedůsledný postup může mít negativní dopad pro oprávněného, tak i pro povinného v případě, pokud by srážky byly provedeny ve větším rozsahu, než stanoví zákon. Pokud by se tedy povinný domníval, že byly srážky vypočteny a provedeny nesprávně, dovoluje mu OSŘ v § 288 obrátit se na soud s žádostí, aby určil, jaká částka má být v příslušném výplatním období ze mzdy povinného stržena.⁵⁹ Ochrana spatřuji především v možnosti soudního přezkumu postupu plátce. Usnesení pak slouží povinnému jako podklad k podání

⁵⁷ Mzdou ZPr rozumí v § 109 peněžitá plnění a plnění peněžitě hodnoty (naturální mzda) poskytované zaměstnavatelem zaměstnanci za práci.

⁵⁸ GROSSOVÁ: *Exekuce na peněžitě ...*, s. 146-148.

⁵⁹ LEVÝ, Jiří. In SVOBODA: *Občanský soudní řád ...*, s. 964, 991-992.

žaloby na doplacení části mzdy, která mu byla sražena v rozporu se zákonem, příp. jako podklad pro oprávněného při podání poddlužnické žaloby dle § 292 OSŘ, byly-li srážky sraženy v nižším rozsahu. Samozřejmě žádost může být podána i před provedením srážek, dle mého názoru ji bude v této fázi nejčastěji podávat plátce v situaci, kdy si nebude jistý svým postupem a srážky tak následně provede a vyplatí na základě usnesení soudu.

Výpočtový vzorec určuje OSŘ společně s prováděcím nařízením vlády o nezabavitelných částkách, v rámci něhož je povinnému poskytována ochrana právě tzv. *nezabavitelnou částkou*, tedy základní částkou, která nesmí být povinnému nikdy sražena z měsíční mzdy a dále pak tzv. *třetinovým systémem*. Při výpočtu srážek se vychází z čisté mzdy podle § 277 OSŘ, od které se odečte základní částka vypočtená dle § 1, 3 a 4 NezČást. Její výpočtovou základnu tvoří součet životního minima jednotlivce dle § 2 ŽivMin a normativní náklady jednotlivce na bydlení dle § 26 odst. 1 písm. a) StSP. Nezabavitelná částka povinného je pak rovna dvěma třetinám z výpočtové základny. Jedná se o fikci pro všechny povinné, kdy se nepřihlíží k jejich rodinné situaci a všichni jsou posuzováni jako nájemci bytu v obci od 50 000 do 99 999 obyvatel. Pokud je povinný povinen poskytovat výživné, připočte na každou vyživovanou osobu jedna čtvrtina nezabavitelné částky a celkový souhrn pak tvoří nezabavitelnou částku, která chrání povinného před hospodářskou i společenskou likvidací. Po odečtení nezabavitelné částky od čisté mzdy, získáme její zbytek, který se zaokrouhlí směrem dolů na částku dělitelnou třemi a vyjádřenou v celých korunách. Případný zbytek, který zůstane po zaokrouhlení, náleží povinnému.⁶⁰

Na základě principu třetinového systému je povinnému vyplacena vždy třetí třetina, případně i druhá třetina sloužící k vydobytí přednostních pohledávek (§ 279 odst. 2 OSŘ), pokud takových není. Z první třetiny se uspokojí ostatní pohledávky, příp. i předností, pokud k jejich úhradě nestačila druhá třetina a byly tak převedeny do první. Z první třetiny se uspokojují pohledávky podle pořadí bez ohledu na to, zda jde o přednostní nebo ostatní pohledávky. Naopak v druhé třetině se nejprve uspokojí výživné a pak až dle pořadí ostatní přednostní pohledávky (§ 280 OSŘ). Takto přesně stanovenými postupy při výpočtu srážek je povinnému zajištěna finanční částka, která mu musí být vždy vyplacena, aby byl schopen uspokojovat své životní potřeby, tak i potřeby své rodiny.⁶¹

Je nutné zmínit, že u srážek ze mzdy jsou v § 289 OSŘ upraveny následky odkladu exekuce dle § 266 OSŘ. Důraz je třeba klást na rozlišení důvodů, na základě kterých došlo

---

⁶⁰ŠUBRT, Bořivoj. *Exekuční a ostatní srážky ze mzdy a jiných příjmů: pro roky 2013 a 2014*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 66-67, 69.

⁶¹Tamtéž, s. 70-72.

k odkladu, jelikož mají odlišný dopad na prováděné srážky ze mzdy povinného. Pokládám výše zmíněné ustanovení za nutné a na tomto místě správně koncipované, jelikož pokud došlo dle § 266 odst. 1 OSŘ k odkladu z důvodů spočívajících v poměrech povinného, příp. členů jeho rodiny, je dle mého názoru logické, aby bylo do zákona začleněno ustanovení, které normuje důsledky odkladu exekuce pro celé řízení. A to z důvodu absentující obecné úpravy, ze které neplyne, že by odklad měl alespoň částečný vliv na zrušení arrestatoria nebo inhibitorií. Nýbrž až § 289 odst. 1 OSŘ normuje povinnost plátce ode dne, kdy mu bylo doručeno usnesení o povolení odkladu, přestat provádět srážky ze mzdy povinného, a tak mu vyplácet mzdu v plném rozsahu. Kdyby tomu tak nebylo, neměl by odklad pro ochranu povinného žádný význam, jelikož by neměl možnost, jak získat finance pro zlepšení své sociální situace, ve které se přechodně ocitl. Domnívám se, že institut odklad exekuce může být úspěšně nahrazen dohodou mezi povinným a oprávněným na nižších srážkách, než které normuje zákon, aby se povinnému dostalo finančních prostředků na řešení jeho dočasně vzniklé sociální tísně. Tuto variantu připouští OSŘ v § 287 OSŘ a myslím si, že v mnoha případech bude pro oprávněného výhodnější na ní přistoupit, kdy bude mít jistotu alespoň pozvolného uspokojování své pohledávky, jelikož částečný odklad v tomto případě není možný.

Kladu si ještě jednu otázku ohledně odkladu exekuce ze sociálních důvodů, jelikož OSŘ normuje jako jednu z podmínek vyhovění návrhu povinného, že oprávněný nesmí být odkladem vážně poškozen. Lze tedy ustanovení § 266 odst. 1 OSŘ chápat tak, že ochrana oprávněného před vážným poškozením vzniklým odkladem exekuce bude mít vždy přednost před újmou povinného? Při této situaci dochází ke střetu protichůdných zájmů oprávněného na uspokojení nároku přiznaného ex. titulem a zájmu povinného na zajištění jeho základních životních potřeb, tak potřeb rodiny. Zákon přímo exekutorovi neukládá, jak by měl vzájemně kolidující zájmy posoudit. Myslím si, že by oprávněný neměl být automaticky zvýhodňován a exekutor by tak měl rozhodnout o důvodnosti návrhu až po provedení dokazování, a to především s přihlédnutím k zásadě přiměřenosti, aby byl zásah do práv a zájmů účastníků řízení učiněn pouze v rozsahu nezbytně nutném.⁶²

Pokud ale došlo k odkladu z důvodu očekávaného zastavení exekuce dle § 266 odst. 2 OSŘ, je postup plátce odlišný. Zde i nadále provádí srážky, avšak nevyplácí je oprávněnému. Jeho další postup se odvíjí od rozhodnutí soudu (exekutora dle § 55 odst. 4 EŘ), zda exekuci zastaví, pak plátce mzdy vyplatí sražený obnos povinnému, nebo zda bude v exekuci

---

⁶² Srov. BEHR, Tomáš. K čemu je povinnému odklad výkonu rozhodnutí podle § 266 odst. 1 OSŘ dobrý? *Komorní listy*, 2013, roč. 5, č. 4, s. 17-18.

pokračovat, pak plátce naopak vyplatí srážené částky oprávněnému.

Na závěr této kapitoly bych se ráda pár slovy zmínila o již výše zmíněných tzv. jiných příjmech, jejichž výčet uvádí OSŘ v § 299 odst. 1. Obecně můžeme říci, že se jedná o dávky sociální podpory a pěstounské péče, které nejsou vypláceny jednorázově, příjmy, které povinnému nahrazují odměnu za práci nebo jsou poskytovány vedle ní, dále pak např. plat nebo odměna z dohody o pracovní činnosti. Pro ochranu povinného je důležité znění odst. 2 a 3, které stanovují příjmy částečně nepodléhající srážkám ze mzdy. Tím je poskytována alespoň minimální ochrana povinnému umístěnému v ústavu sociální péče, kdy exekuci nepodléhá částka potřebná na úhradu v tomto ústavu a rovněž částka rovnající se výši kapesného. Exekuci taktéž nepodléhá částka poskytnutá podle zaopatřovacích smluv, mezi které NOBČZ řadí smlouvu o důchodu (§ 2701 a násl.) a smlouvu o výměnku (§ 2707 a násl.), ale jen taková částka, kterou povinný vzhledem ke svým poměrům pro své zaopatření nutně potřebuje.

Je nutné si uvědomit, že je provádění srážek časově neomezené, dokud nebude pohledávka oprávněného plně uspokojena (§ 284 odst. 1 OSŘ). Od 1. 1. 2013 lze dokonce postihnout mzdu a účet manžela povinného, jde-li o vydobytí závazku patřícího do SJM (§ 262a odst. 2 OSŘ). Je bez pochybností, že právě srážky ze mzdy jsou nejvhodnějším způsobem pro opětuující se dávky nebo splátky, to dokládá i ustanovení § 284 odst. 2 OSŘ. Ráda bych podotkla, že ne vždy tento způsob bude přicházet v úvahu, neboť srážky lze provést pouze za předpokladu, kdy je příjem povinného vyšší než nezabavitelná částka. Pokud by měl povinný více příjmu, pak se pro výpočet srážek sčítají a nezabavitelnou částku poskytující povinnému ochranu bude možné uplatnit pouze jedenkrát.

3. 2. Přikázání pohledávky

Přikázání pohledávky je jedna z klíčových variant, jak provést exekuci na peněžité plnění. V rámci ní se rozlišuje několik možných způsobů postižení pohledávky povinného, jedná se o *přikázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu* (dle § 303 a násl. OSŘ), o *přikázání jiných peněžitých pohledávek* (dle § 312 a násl. OSŘ) a konečně i o *postižení jiných majetkových práv* (dle § 320 a násl. OSŘ). Pokud je přikázání jiné peněžité pohledávky pojímáno jako dílčí obecná úprava tohoto způsobu, pak o přikázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu můžeme mluvit jako o jednom z primárních způsobů volených v případě peněžitých pohledávek. Zvláštní případ přikázání pohledávky pak tvoří srážky ze mzdy, které

kvůli zvýšené ochraně povinného byly vyčleněny jako samostatný způsob.⁶³

3. 2. 1 Příkazání pohledávky z účtu u peněžního ústavu

Tento způsob exekuce přichází v úvahu pouze tehdy, má-li povinný právo na určité plnění ve smyslu § 1721 NobčZ, a to konkrétně disponuje-li peněžitou pohledávkou. Z ní jsou pak logicky vyňaty mzda nebo jiné příjmy, které jsou postihovány srážkami ze mzdy, tak rovněž plnění z cenných papírů nebo plnění z vkladů na vkladních knížkách a vkladních listech, které jsou předmětem exekuce prodejem movitých věcí. Dále pak OSŘ v § 303 odst. 2 vylučuje z exekuce pohledávky na účtu peněžního ústavu, na němž jsou prostředky určené k vyplacení prostřednictvím karty sociálního systému, tak nově pohledávky substitučního jmění, které jsou promítnutím nové úpravy NobčZ v § 1512 a násl. Substituční pohledávky nejsou vyloučeny, má-li s nimi povinný právo volně nakládat nebo pokud jsou exekucí vymáhány zůstavitelovy dluhy.

Samotné provedení exekuce tímto způsobem spočívá v tom, že peněžní ústav po doručení ex. příkazu je povinen zablokovat finanční prostředky na účtu povinného, avšak pouze s limitem do výše vymáhané pohledávky a jejího příslušenství (§ 304 odst. 1 OSŘ). Arrestatorium je dále doplněno ztrátou možnosti povinného vybrat peněžní prostředky z účtu nebo s nimi jakkoliv nakládat, a to od okamžiku doručení ex. příkazu peněžnímu ústavu, nikoliv povinnému, aby byl v zájmu efektivnosti exekuce postup pro něj překvapivý, a tak aby z jeho strany nedošlo k zmaření účelu exekuce např. unikem peněz z účtu (§ 304 odst. 2 a 3 OSŘ). Je důležité si uvědomit, že inhibitorium se vztahuje jak na manžela povinného, tak na tzv. disponenty ve smyslu § 2664 NobčZ, a dokonce ani sám peněžní ústav nesmí z účtu inkasovat ve vlastní prospěch (např. strhávat povinnému poplatek za vedení účtu).⁶⁴

Zásadní ochranu povinného shledávám hned ve dvou směrech. Především účinky arrestatoria ani inhibitoria nepostihují finanční prostředky, které přesahují vymáhanou pohledávku s jejím příslušenstvím. Tím druhým směrem je rovněž další oslabení účinků arrestatoria a inhibitoria ve prospěch ochrany povinného. Postižení prostředků na účtu v plném rozsahu by pro povinného mohlo působit velmi tíživě a nepřiměřeně tvrdě, kdyby mu tím bylo zamezeno např. uhrazování základních životních nákladů jako energie, voda, atd. Proto OSŘ v § 304b normuje zákaz blokace peněžních prostředků do výše dvojnásobku

---

⁶³ SMOLÍK, Petr. In SVOBODA: *Občanský soudní řád ...*, s. 1021-1023.

⁶⁴ Tamtéž, s. 1024-1026.

životního minima.⁶⁵ Tato částka, kterou chápu jako obdobu nezabavitelné částky, zamezující úplné likvidaci povinného je však vyplácena pouze jednou a jen na jeho žádost.

Stojí jistě za úvahu, jakou roli bude hrát ochrana povinného při souběhu způsobů exekuce srážkami ze mzdy a příkázáním pohledávky z účtu u peněžního ústavu, který je přípustný především na základě aplikace § 58 EŘ. V současné době je běžně mzda vyplácena na účet zaměstnance, tím může dojít k situaci, kdy mzda povinného postižena srážkami ze mzdy bude zaměstnavatelem převedena na již peněžním ústavem zablokovaný účet. Povinný se tak ocitá ve svízelné situaci bez finančních prostředků, jelikož nezabavitelnou částku dle § 279 OSŘ nemůže jakkoliv využít. Podle mého názoru ztrácí ochrana povinného a institut nezabavitelné částky smysl a jediné minimum je tak povinnému zajištěno pouze v § 304b OSŘ, které je ovšem zanedbatelné výše s přihlédnutím k faktu, že dvojnásobek životního minima může získat pouze jedenkrát během celé probíhající exekuce. Exekutoři tento souběh často volí, i přesto že by postupné srážky mzdy vedly, sice k pomalému, ale k úspěšnému vymožení pohledávky. Povinný proti své vůli nemůže dostát svých závazků, jako např. platit nájem, splácet hypoteční úvěr atd. Ocítá se v začarovaném kruhu soudních řízení a exekucí. Je tedy na úvaze zákonodárce, zda by exekutoři neměli být při volbě způsobů exekuce více omezeni.⁶⁶

Okrajově lze ochranu povinného naleznout i v § 306 odst. 1 OSŘ (obdobně také v § 307 odst. 3 OSŘ), konkrétně pak v šesti měsíční lhůtě, po kterou je účet obstaven a peněžní ústav vyčkává, zda na účet dodatečně nepřibudou finanční prostředky, aby pohledávka oprávněného mohla být plně uspokojena. Po uplynutí této lhůty získává povinný opět oprávnění s účtem volně nakládat.

3. 2. 2 Příkázání jiných peněžitých pohledávek

V rámci tohoto způsobu lze postihnout obecně všechny peněžitě pohledávky povinného, které má vůči svému dlužníkovi (jinak také poddlužníkovi), vyjma pohledávek, které jsou zákonem vyňaty. Nesmí se jednat o nárok dle § 299 OSŘ nebo o pohledávku z účtu u peněžního ústavu, naopak však lze ex. příkazem postihnout i pohledávky, které se stanou splatnými teprve v budoucnu. Dále pak pohledávka musí minimálně existovat alespoň co do právního důvodu, pokud v jeho rámci dále vznikne. Volbě tohoto způsobu nebrání ani to, že

---

⁶⁵ Podle § 2 ŽivMin činí životní minimum 3 410 Kč. Čili pro povinného tak může být uvolněna částka max. 6 820 Kč.

⁶⁶ Srov. ZEMAN, Milan. *Souběh způsobů provedení exekuce srážkami ze mzdy a příkázání pohledávky z účtu z hlediska povinného* [online]. epravo.cz, 6. 2. 2014 [cit. 22. 6. 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/soubeh-zpusobu-provedeni-exekuce-srazkami-ze-mzdy-a-prikazanim-pohledavky-z-uctu-z-hlediska-povinneho-93504.html>>.

se jedná o naturální obligaci nebo pohledávku spornou, přirozeně přikázat lze i pohledávku, o níž již bylo pravomocně rozhodnuto (tzv. judikátní pohledávka). Judikatura dovodila, že pohledávka může mít svůj původ v právu hmotném nebo jen procesním a může se opírat jak o soukromoprávní, tak i veřejnoprávní vztahy.⁶⁷

I zde zákon poskytuje ochranu povinnému stanovením maximální výše, v jaké exekuce může postihnout jeho pohledávku. Exekuce dle § 312 odst. 3 OSŘ postihuje pohledávku povinného do výše pohledávky oprávněného a jejího příslušenství, pro něž byla nařízena. Ochrana povinného se dle mého názoru nejvíce uplatnila ve výlukách z pohledávek, které exekuci výslovně nepodléhají. Můžeme si je rozdělit do dvou skupin, na výluky podléhající a nepodléhající exekuci v plném rozsahu. K výlukám, které nepodléhají exekuci v plném rozsahu řadíme hned čtyři kategorie zakotvené v § 317 OSŘ. První kategorií tvoří pohledávky z pojistné náhrady k vybudování či opravě budovy, které jsou promítnutím ochrany povinného k sociálnímu právu na bydlení. Naopak plnění z pojištění bude podléhat exekuci, pokud má být použito na koupi nové budovy, i když je pořizována namísto zničené budovy. Další kategorie zahrnuje sociální dávky, a to konkrétně peněžité dávky sociální péče, dávky pomoci v hmotné nouzi a z dávek státní sociální podpory je to pak příspěvek na bydlení a jednorázově vyplácené dávky státní sociální podpory a pěstounské péče. Nově byly do výluk zahrnuty i pohledávky tvořící součást substitučního jmění a konečně čtvrtou kategorií jsou pohledávky se zřízeným finančním zajištěním dle zákona č. 408/2010 Sb., o finančním zajištění.

Druhou skupinou výluk jsou již zmíněné pohledávky, které exekuci nepodléhají pouze zčásti. Konkrétně se pak jedná o pohledávky fyzických osob, které jsou podnikateli ve smyslu § 420 NobčZ, pokud jejich pohledávky vznikly při podnikatelské činnosti, pak podléhají exekuci jen dvěma třetinami. Je-li cílem exekuce uspokojit některou z přednostních pohledávek uvedených v § 279 odst. 2 OSŘ, podléhají pohledávky podnikatelů třemi pětinaми dle § 318 OSŘ. Tyto pohledávky musí být chráněny, jelikož plní pro podnikatele podobnou funkci jako pro zaměstnance mzda, která je chráněna v rámci srážek ze mzdy. Ve stejném poměru podléhají pohledávky autorské odměny, je-li povinným autor, příp. i pohledávky z práv výkonných umělců a původců předmětů průmyslového vlastnictví dle § 319 OSŘ.⁶⁸

---

⁶⁷ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 20 Cdo 470/2004; KRBEK, Pavel. In DRÁPAL: *Občanský soudní řád II. ...*, s. 2393.

⁶⁸ SMOLÍK, Petr. In SVOBODA: *Občanský soudní řád ...*, s. 1058-1059, 1061.

3. 2. 3 Postižení jiných majetkových práv

Postižení jiných majetkových práv (včetně postižení účasti povinného ve VOS, komplementáře v KS, tak i postižení účasti povinného v SRO, v družstvu a komanditisty v KS) přichází v úvahu tehdy, kdy často nelze zvolit jiný způsob exekuce, ale povinný může mít právě tato jiná majetková práva. Pak je vhodné taková práva oprávněnému přikázat a zpeněžit, aby se jeho pohledávka uspokojila. Jaká majetková práva lze tedy postihnout? Lze je chápat jako pohledávky na nepeněžitě plnění, které nelze přímo postihnout jiným způsobem exekuce. OSŘ v § 320 odst. 1 výslovně normuje, že se musí jednat o právo převoditelné, nesmí se tedy jednat o tzv. osobní pohledávky spojené pouze s osobou povinného jako např. právo dědické nebo autorské. A dále pak uvádí, že musí jít o právo s majetkovou hodnotou, resp. musí existovat reálná možnost, že jeho postižením budou získány peněžní prostředky pro oprávněného. Může se jednat o právo výlučné, podíl na společném právu, ale i o podíl na SJM. Jmenovitě pak OSŘ v § 320 odst. 3 uvádí postižení práva na vydání nebo dodání movité věci, kdy oprávněný se nemůže uspokojit z věci jako takové, ale až z výtěžku z prodeje.⁶⁹

Speciální ustanovení poskytující ochranu povinnému bychom jen těžko hledali, ale i tak není povinný ponechán svévůli exekutora, jelikož § 320 odst. 2 OSŘ odkazuje na § 312 odst. 3 a § 317 odst. 3 OSŘ. Tedy konkrétně na zachování zásady přiměřenosti a stanovení maximální možné výše postižení majetkového práva povinného. A dále odkazuje na vyloučení pohledávek tvořících substituční jmění z exekuce, samozřejmě vedle nich nepřichází tento způsob v úvahu ani u mzdy, peněžité pohledávky nebo nároku dle § 299 OSŘ a nově se tento způsob nepoužije, je-li podíl společníka v obchodní společnosti představován cenným papírem (více v § 320 OSŘ).

3. 3. Prodej movitých a nemovitých věcí

Ochrana povinného je jednoznačně uplatněna v § 322 OSŘ, který vymezuje věci, které nepodléhají exekuci. Pro úplnost výčtu věcí nepodléhajících exekuci je nezbytné zmínit i § 321 OSŘ. Jedná se o úpravu, která je společná pro prodej jak movitých, tak i nemovitých věcí a která tyto věci vylučuje z různých důvodů, který si následně rozebereme.

Povinný je chráněn formulací *obecné klauzule* zakotvené v odst. 1 rozebíraného § 322 OSŘ. Ochrana se promítá do obecných hledisek, které normují výluky věcí z exekuce, které jsou ve vlastnictví povinného a které povinný nezbytně potřebuje k uspokojování hmotných potřeb svých, tak i své rodiny, nebo je potřebuje k plnění svých pracovních úkolů, jakož i jiné

---

⁶⁹ KRBEK, Pavel. In DRÁPAL: *Občanský soudní řád II. ...*, s. 2417.

věci, jejichž prodej by byl v rozporu s morálními pravidly. Na to navazuje odst. 2 a svým uvozením „vyloučeny zejména“ nám tak demonstrativním výčtem poskytuje vodítko, které věci budou zpravidla do výluk zařazeny. Jsou jimi především běžné oděvní součásti, obvyklé vybavení domácnosti, snubní prsten a jiné předměty podobné povahy, zdravotnické potřeby a jiné věci, které povinný potřebuje vzhledem ke své nemoci nebo tělesné vadě. Vyňaty jsou i hotové peníze až do částky dvojnásobku životního minima a nově byl velkou exekuční novelou výčet rozšířen o tzv. domácí mazlíčky jako např. kočky, činčily, atd., tedy zvířata, u nichž není hospodářský efekt hlavním účelem chovu. I přesto, že velká exekuční novela nabyla účinnosti o rok dříve než NobčZ, je dle mého názoru zřejmé, že zákonodárce reflektoval právě změnu právního postavení zvířete.

Problematické se může jevit vymezení pojmu *obvyklé vybavení domácnosti*, především s přihlédnutím k vzrůstajícím sociálním standardům, kdy obvyklé vybavení domácnosti tvoří již běžně počítač, pračka nebo barevný televizor. Proto i tento pojem musí být vykládán v souladu s obecnou klauzulí a to tak, že se musí jednat o věci, které povinný nebo jeho rodina nezbytně potřebuje, což rozhodně takový barevný televizor nebude. Postihnout tedy bude možné věci, které neslouží k uspokojování pouze základních životních potřeb.⁷⁰

Pokud systematicky přejdeme k odst. 3, zjistíme, že je chráněn i povinný jako podnikatel. Vyloučeny pak jsou věci, které nezbytně nutně potřebuje k výkonu své podnikatelské činnosti, na druhou stranu zákon dodává, že taková výlučka neplatí, pokud na oněch věcech vázne zástavní právo a jde-li o vymožení pohledávky oprávněného, která je tímto zástavním právem zajištěna. Kritérium nezbytně nutné potřeby je hlediskem přísnějším oproti obecné klauzuli v odst. 1, to lze dovodit i z judikatury NS: „*Nezbytně nutně potřebuje povinný jen takové věci, které mu – alespoň v minimálním rozsahu – umožní pokračovat v podnikání. Případné obtíže povinného spojené s podnikáním v prodané nemovitosti nebo jiném objektu nejsou z hlediska § 322 odst. 3 OSŘ významné.*“⁷¹ Exekuce prodejem nemovitosti bude přiměřená a vhodná, i pokud povinný bude moct i nadále pokračovat v podnikání v dosavadní nebo v jiném objektu i s případnými provozními obtížemi.⁷²

Dalšími věcmi vyloučenými jsou v odst. 4 uvedené technické prostředky, na nichž se vede evidence investičních nástrojů. Pod tímto pojmem si lze představit především počítač, příp. i jiné vybavení sloužící k ukládání dat. Dále pak OSŘ v odst. 5 opět navazuje na novou právní úpravu dědického práva dle NobčZ a zohledňuje u prodeje movitých a i nemovitých

---

⁷⁰ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2004, sp. zn. 20 Cdo 180/2003.

⁷¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2283/98.

⁷² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 6. 2002, sp. zn. 20 Cdo 1766/2001.

věcí, zda nejsou součástí substitučního jmění, jelikož by pak byly vyloučeny z prodeje. Nesmíme přehlédnout fakt, že nejen věci výslovně uvedené v § 322 OSŘ budou z exekuce vyloučeny, ale z povahy věci bude u vyloučených nemovitých věcí vyloučeno i jejich příslušenství, tak se bude výlučka z exekuce vztahovat i na podíl na věci v přídatném spoluvlastnictví (srov. § 335a odst. 2 OSŘ).⁷³

Všechny výše zmíněné výjimky se nově neuplatní, pokud to navrhne oprávněný a jde-li o věci, které povinný nabyl z majetkového prospěchu získaného úmyslným trestným činem, kterým oprávněnému způsobil škodu (§ 322 odst. 7 OSŘ). Je právně irelevantní, že lze tyto věci podřadit pod některou ze zákonných výluk. Toto ustanovení promítá úpravu zakotvenou v § 2954 NobčZ.

Pro jednotný přehled úpravy vylučující věci z exekuce se na závěr stručně zmíním, již o nastíněném § 321 OSŘ. V rámci jeho znění rozlišujeme dvě možné situace. První z nich vylučuje věci jak z prodeje podle zvláštních právních předpisů, tak i z exekuce. Jedná dle teorie o tzv. neobchodovatelné věci neboli *res extra commercium*. Takový zásah do vlastnického práva se opírá o čl. 11 odst. 2 LZPS, na základě něho veřejnoprávní předpisy zasahují do soukromoprávní sféry a vylučují určitě věci z vlastnictví fyzických, příp. i právnických osob, které nezařazuje zákon mezi oprávněné vlastníky daných věcí. Pro ilustraci si jako příklad můžeme uvést § 9 zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, který z prodeje vyjímá zbraně kategorie A.

Druhá situace je částečně odlišná, zákon sice prodej takových věcí povoluje, příp. pouze omezuje, avšak samotný zákaz prodeje se vztahuje pouze na samotnou exekuci. Vedle těchto dvou možností může nastat i třetí situace, kdy věci nebudou vyloučeny ani z exekuce, avšak nabýt je bude moci pouze osoba se zvláštními vlastnostmi. Příkladem navážeme na výše uvedený, jelikož střelné zbraně a střeliva jiné kategorie než A může v dražbě nabýt osoba se zvláštním oprávněním k jejich nabytí.⁷⁴

Dle mého názoru se jedná v § 321 OSŘ ze strany zákonodárce spíše o ochranu veřejného zájmu, než přímo povinného. Ale na druhou stranu jsem našla i výjimky, a to ve znění § 48 odst. 4 PomHN, kdy veřejnoprávní předpis vyjímá dávky pomoci v hmotné nouzi, kdy tyto dávky mají sloužit k účelu, ke kterému byly vyplaceny, tedy k zajištění základních životních podmínek. Je bezesporu, že zde je chráněn příjemce dávky, tedy povinný a jeho rodina před nežádoucími životními obtížemi a veřejný zájem tak ustupuje do pozadí na rozdíl od ostatních průníků veřejného práva.

---

⁷³ SMOLÍK, Petr. In SVOBODA: *Občanský soudní řád ...*, s. 1093.

⁷⁴ Tamtéž, 1087-1089, 1093.

3. 3. 1 Prodej movitých věcí

Mobiliární exekuce bývá často označována jako nejkonfliktnější způsob provedení exekuce. Jednak je to tím, že dochází ke vstupu do soukromé sféry povinného, který má dopad i na případné členy rodiny, či domácnosti, tak je to především i zasažením třetích osob, kdy jsou do soupisu pojímány i věci, které jsou v jejich vlastnictví. Právě při prodeji movitých věcí není chráněn jen povinný, ale je na místě zesílená ochrana třetích osob. V praxi se vyskytují případy, kdy i když povinný namítá, že sepisované věci nepatří jemu, nýbrž někomu třetímu, přesto exekutor těmto výzvám nedbá a přistoupí k jejich postihu. Vzhledem k faktu zákonnosti takového postupu exekutora se na tento postup snažila reagovat i velká exekuční novela, která v § 326 odst. 10 OSŘ zavedla povinnost vyloučit ze soupisu věci, u kterých to navrhne povinný a oprávněný s vyloučením souhlasí, tím dle mého názoru došlo, alespoň k minimálnímu prohloubení ochrany třetích osob. V tomto případě bych zdůraznila nutný souhlas oprávněného, jelikož povinný se bude ve svůj prospěch vždy snažit tvrdit, že sepisované věci náleží do vlastnictví třetích osob, proto je dle mého názoru postup exekutora, který k takovým tvrzením bez souhlasu oprávněného nepřihlíží správný a opodstatněný, jelikož by ztratil možnost úspěšně pohledávku oprávněného vymoci a celá právní úprava prodeje movitých věcí by byla v rozporu s účelem exekuce.

Ochrana třetích osob je jistě zesílena i povinností tyto osoby vyrozumět dle § 326 odst. 11 (srov. § 68 odst. 5 EŘ), pokud tedy exekutor shledá tvrzení osoby přítomné při soupisu jako pravděpodobné, že věc je ve vlastnictví třetí osoby, bezodkladně ji písemně vyrozumí o provedení soupisu a o možnosti podat návrh na vyškrtnutí věcí ze soupisu. Velká exekuční novela neopomenula ani povinného a jeho ochranu zvýšila možností podat žádost, aby byl o prohlídce bytu nebo jiných místností pořízen zvukově obrazový záznam dle § 325b odst. 3 OSŘ. Tím zákonodárce nejen chrání povinného, ale především čelí výše nastíněným problematickým situacím, které se často při prodeji movitých věcí objevují. Na druhou stranu je jistým způsobem chráněn i exekutor, kterému se tak do rukou dostává důkazní materiál o provedení soupisu na místě samém.⁷⁵

Mobiliární exekuce i přes všechna úskalí, která s sebou přináší, bývá exekutory hojně využívána, a to z prostých důvodů. Povinný se často ocitá bez zaměstnání, tím exekutorovi odpadá volba srážek ze mzdy, příp. je již může provádět jiný exekutor. Tím pádem na jeho účtu nepřibývají žádné další finanční částky, a tak je vyloučeno i přikázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu a exekutorovi nezbývá jiná volba, než se vrhnout do provedení exekuce

---

⁷⁵ KORBEL, PRUDÍKOVÁ: *Velké změny ...*, s. 8-9.

pomocí prodeje movitých věcí.

Exekutor je oprávněn za účelem zjištění, zda má povinný nějaké movité věci, které lze postihnout exekucí, provést osobní prohlídku povinného, která by měla být provedena obzvláště šetrně, a dále je pak oprávněn zjednat si přístup do bytu pro jeho prohlídku a prohlídku jiných místností, jakož i jeho skříní nebo jiných schránek, v nichž má povinný majetek (§ 325a OSŘ). Při tom by měl mít exekutor na paměti a respektovat čl. 12 LZPS, tedy konkrétně základní lidské právo zaručující nedotknutelnost obydlí. Souhlas ke vstupu do obydlí není třeba a čl. 12 LZPS je prolomen ochranou práv oprávněného, který v mezích právního řádu není legitimován brát právo do svých rukou a vynutit si tak po povinném plnění přiznaného mu ex. titulem (srov. čl. 12 odst. 3 LZPS), tak postupuje exekutor při vstupu do obydlí za účelem soupisu movitých věcí v souladu s ústavním pořádkem ČR.⁷⁶

Povinný je dále konkrétně chráněn i zněním § 326 odst. 1 OSŘ, který normuje přípustný rozsah mobiliární exekuce, kdy by mělo být sepsáno takové množství věcí, které bude možné co nejrychleji a nejúspěšněji prodat, tak aby byla v co největším rozsahu uspokojena pohledávka oprávněného, včetně nákladů exekuce a nemuselo být proti povinnému pokračováno v exekuci jinými způsoby. Ve znění tohoto ustanovení lze nalézt ochranu povinného i v dalších směrech. Tak především právě s ohledem na ochranu povinného by měly být sepsány věci, které může povinný nejspíše postrádat. Až jako sekundární varianta by měly být zahrnuty do soupisu věci, které se snadno kazí, a to jen tehdy, pokud je nedostatek jiných věcí a lze-li zajistit prodej tzv. z volné ruky, resp. mimo dražbu, ve které by mohla být ohrožena jejich prodejnost. Tím, že by se věci ještě před konáním dražby zkazily, by byl dle mého názoru poškozen nejen oprávněný, který by tak ztratil možnost uspokojení své pohledávky, ale i povinný, jelikož věc by se pro prodej stala bezcennou a došlo by tak na jeho straně k zmenšení majetku, aniž by došlo k částečnému uspokojení oprávněného. Proto OSŘ v § 326b odst. 2 normuje přesný postup, pokud by se tyto věci nepodařilo prodat ihned po jejich sepsání. Pak by byly nabídnuty oprávněnému za cenu, kterou určil exekutor (srov. § 328 OSŘ), pokud by je ani on nekoupil, vrátí se povinnému, ten už pak ponese nebezpečí jejich rychlé zkázy.

Exekutor sepíše věci v bytě povinného nebo i na jiném místě, kde má povinný své věci umístěny (§ 326 odst. 1 OSŘ). Tak např. dopravní prostředek lze sepsat a zajistit na jakémkoliv místě, kde bude nalezen. Exekutor by neměl sepsat věci, které se sice nalézají na trvalé adrese povinného, ale z okolností je zřejmé, že se dlouhodobě nezdržuje a že zde bydlí

---

⁷⁶ HOBL, Jaroslav. Kde lze sepsat movité věci povinného? *Komorní listy*, 2013, roč. 5, č. 2, s. 19-21.

např. jenom jeho rodiče, příp. je z povahy věcí zřejmé, že věci patří jeho dětem. To dokládá svým postojem i ÚS: „*Vstoupí-li soudní exekutor za účelem provedení soupisu movitých věcí vhodných k prodeji do obydlí jiného jen proto, že se adresa shoduje s adresou povinného vedenou v informačním systému evidence obyvatel, musí při jejich soupisu postupovat obezřetně, pečlivě a se zvýšenou pozorností.*“⁷⁷

Okrajově lze ochranu chápat i v ustanovení § 329 odst. 2 OSŘ, a to ve stanovení nejnižšího podání, které činí jednu třetinu z rozhodné ceny, tak aby majetek povinného nebyl prodán za nepřijatelně nízkou cenu. Nenajde-li se vydražitel, nebo pokud nezaplatí nejvyšší podání řádně a včas, koná se opětovná dražba. Nenajde-li se vydražitel ani zde, pak může oprávněný do 15 dnů po vyrozumění o bezvýslednosti dražby převzít dražené věci za jednu třetinu ceny (§ 330 odst. 4 OSŘ). Pokud to odmítne, exekutor věci vyloučí ze soupisu a vrátí je povinnému. Pokud ovšem dražba proběhne v pořádku a výtěžek následně bude převyšovat pohledávku, vyplatí se zbytek výtěžku povinnému, i v tom spatřuji skrytou ochranu povinného (§ 331 odst. 4 OSŘ).

Domnívám se, že přes všechny problémy, které se v rámci mobiliární exekuce objevují, je mnohdy správnou volbou k ní přistoupit. Je sice třeba klást na exekutora velký důraz, aby dodržel zásadu přiměřenosti, vhodnosti, příp. i účelnosti, ale na druhou stranu mnohdy ani k úplnému provedení exekuce nemusí dojít. Jelikož v tomto způsobu se dle mého názoru odráží donucovací charakter, kdy povinný se často svými dluhy začne zabývat a řešit je až tehdy, kdy exekutor začne provádět soupis.

3. 3. 2 Prodej nemovitých věcí

Prodej nemovitých věcí vnímám jako nejcitelnější postih povinného, jelikož nemovitost často slouží k bydlení nejen povinnému, ale i celé jeho rodině, a tak bývá do jejich osobní sféry tímto způsobem velmi závažně zasaženo, tím že se ocitnou právě bez dané nemovité věci uspokojující jejich základní bytové potřeby. Na druhou stranu se jedná o způsob velmi efektivní, jelikož z jeho výtěžku lze uspokojit současně hned několik oprávněných (srov. § 335 odst. 2 OSŘ), příp. přihlášených věřitelů (srov. § 336f OSŘ).

Hned v úvodu bych chtěla podotknout, že se sice vedle postižení závodu jedná o nejrozsáhlejší a nepropracovanější úpravu způsobu exekuce, přesto samotné ochraně povinného není věnován téměř žádný prostor. Tím nechci nikterak tvrdit, že by byla jeho ochrana nedostatečná, ale mám za to, že pokud budou dodržena obecná ustanovení apelující

---

⁷⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 9. 6. 2009, sp. zn. III. ÚS 292/07.

na zachování principu vhodnosti (§ 264 odst. 1 OSŘ, § 47 odst. 1 EŘ), nebude možné o nedostatku ochrany polemizovat. Naopak je dán poměrně velký prostor pro aktivní obranu. V následujících odstavcích se pokusím nastínit, v jakých ustanoveních spatřuji alespoň minimální ochranu povinného.

Jistý stupeň ochrany shledávám v ustanovení *znalce* nezávislým soudem, který ocení konkrétní nemovitou věc a její příslušenství (§336 odst. 1 OSŘ). Znaleckým posudkem stanovená cena představuje vždy cenu obvyklou, není tedy cílem zjistit cenu tržní nebo jinak stanovit cenu nemovitosti, jelikož jakou hodnotu má, ukáže až dražba. Znalce stanovená cena slouží jako podklad pro určení nejnižšího podání, proto je dle mého názoru důležité, aby znalec postupoval podle předem stanovených pravidel, aby jeho oceňování mělo řád a nebylo založeno na jeho libovůli. Tomu dopomáhá a mantinely znalci vytváří zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku. Dle § 66 odst. 5 EŘ ustanoví v rámci exekuce vedené dle EŘ znalec exekutor, i on by měl při své činnosti postupovat stejně jako soudce nezávisle a nestranně (srov. § 2 odst. 2 EŘ), tím by měla být povinnému zajištěna stejná ochrana jako při výkonu rozhodnutí dle OSŘ.⁷⁸

Při tomto oceňování, je-li to potřebné, provede exekutor ohledání nemovitosti a jejího příslušenství. Pokud by povinný takovou prohlídku neumožnil a nelze-li bez ohledání cenu určit, je oprávněn si zjednat do této nemovitosti přístup, příp. povinnému může uložit pořádkovou pokutu (§ 336 odst. 2 a 3 OSŘ).

Již výše zmíněné *nejnižší podání* stanoví exekutor ve výši dvou třetin výsledné ceny (§336e odst. 1 OSŘ). V čem tedy shledávám ochranu? Myslím si, že zájem na co největší hodnotě dražené nemovitosti má nejen oprávněný, ale i povinný, tak aby došlo k uspokojení co nejvíce pohledávek a v co největším rozsahu. Zájem na vyšší ceně má povinný i z toho důvodu, aby mu byl vrácen co možná největší zbytek podstaty (§ 337c odst. 7 OSŘ). K tomu může dopomoci i novinka zavedená velkou exekuční novelou, kterou je tzv. *předražek* (§ 336ja OSŘ). Spočívá v možnosti dodatečného zvýšení nejvyššího podání, kterému byl v dražbě udělen příklep. Každý může do 15 dnů ode dne konání dražby soudu písemně navrhnout, že chce danou nemovitost nabýt minimálně za částku o jednu čtvrtinu vyšší, než bylo nejvyšší podání. Původní vydražitel je upřednostněn v tom smyslu, že má právo dorovnat předražek a stát se vydražitelem. Stejně jako v usnesení o příklepu, tak i v usnesení o předražku uloží soud povinnému, umožňuje-li to povaha vydražené nemovité věci, aby ji vyklidil nejpozději do 15 dnů od nabytí právní moci usnesení nebo doplacení nejvyššího

---

⁷⁸ KASÍKOVÁ, Martina, ŠIMKA, Karel. In KASÍKOVÁ: *Exekuční řád ...*, s. 420.

podání (§ 336j odst. 4 a § 336ja odst. 5 OSŘ). Pokud by povinný tuto povinnost nesplnil řádně a včas, může vydražitel nebo předražitel podat ex. návrh na vyklizení nemovité věci dle § 340 a násl. OSŘ.

Stojí za úvahu, jak moc bude povinný na svém majetku krácen v případě neúspěchu prvního dražebního jednání, jelikož pro druhé dražební jednání zákon normuje nejnižší podání ve výši 50 % výsledné ceny a v pátém dražebním jednání dokonce 25 % výsledné ceny (§ 336m odst. 3 OSŘ). Vzhledem k tomu, že nejnižší podání může činit pouze 25 % z výsledné ceny, a tomuto podání pak může být udělen příklep, bylo by jistě pro povinného výhodnější prodat svou nemovitost k uhrazení dluhů za vyšší cenu ještě před zahájením ex. řízení, jelikož pak kvůli účinkům inhibitorií nebude s ní oprávněn jakkoliv nakládat. V praxi se však situace, kdy by dlužník prodal svoji nemovitost ještě před zahájením ex. řízení, objevují jen výjimečně. Proto mám za to, že se povinnému naskýtá jediná možnost, jak může předejít prodání nemovité věci pod cenou, a to na základě výjimky z gen. inhibitoria zakotvené v § 44a odst. 4 EŘ. Povinný může za účelem splnění vymáhaných nároků zpeněžit svůj majetek, avšak pouze s písemným souhlasem exekutora, oprávněného a všech přihlášených věřitelů a pouze za splnění dalších v zákoně uvedených podmínek. Povinný pak musí zajistit, aby nabyvatel nemovitosti předal kupní cenu exekutorovi, a to i když kupní cena výrazně přesahuje vymáhanou pohledávku i s náklady exekuce a oprávněného. Tím je dle mého názoru chráněn oprávněný, příp. přihlášení věřitelé, kdy exekutor nejprve uhradí všechny nároky a až následně vrátí přeplatek povinnému, aby se předešlo podvodným manipulacím povinného, kterým se EŘ snaží předcházet i stanovením ceny, které musí být nejméně cenou obvyklou zjištěnou na základě znaleckého posudku znalcem, kterého exekutor zásadně ustanoví sám.⁷⁹

Posledním bodem, o kterém bych se v rámci ochrany povinného při prodeji nemovitých věcí chtěla zmínit, je § 336l odst. 6 OSŘ. Podle kterého, pokud by se vydražitel nebo předražitel nestal vlastníkem vydražené nemovitosti, byl by pak povinen ji povinnému vrátit a vydat mu plody a užitky, příp. mu nahradit újmu, kterou mu způsobil při hospodaření s touto nemovitou věcí a jejím příslušenstvím. Vlastníkem se vydražitel nestane jen, pokud řádně a včas nezaplatí nejvyšší podání (§ 336l odst. 2 OSŘ), nýbrž i přes splnění těchto povinností se nemusí stát vlastníkem vydražené nemovité věci, pokud bylo proti usnesení o příklepu (usnesení o předražku) podáno odvolání, kterým se tato rozhodnutí mění. Tím se stává neoprávněným držitelem, kdy musí postupovat podle § 336l odst. 6 OSŘ, jinak se povinný

---

⁷⁹ Srov. KASÍKOVÁ, Martina, ŠIMKA, Karel. In KASÍKOVÁ: *Exekuční řád ...*, s. 273.

vůči němu může bránit žalobou na vydání bezdůvodného obohacení, tzv. *kondikcí*.⁸⁰

3. 4. Správa nemovité věci

Do 1. 1. 2013 mohl oprávněný navrhnout ohledně nemovité věci (v dikci EŘ mohl exekutor vydat ex. příkaz) pouze zřízení soudcovského a exekutorského zástavního práva nebo její prodej, který v důsledku respektování zásady přiměřenosti a vhodnosti přicházel v úvahu především u vysokých dlužných částek, příp. pokud byla nemovitost jediným majetkem povinného. Velká exekuční novela rozšířila možnosti exekutora (oprávněného) tak, že zavedla správu nemovité věci, neboli tzv. *sekvestraci*, směřující především k ochraně povinného. Ta spočívá v méně závažném zasažení sféry povinného, zejména jde o způsob, který zachovává jeho vlastnické právo k dané nemovitosti. Na druhou stranu nařízení správy nemovitosti nebrání tomu, aby byla ohledně ní nařízena exekuce jejím prodejem, tedy způsobem pro povinného velmi citelným (§ 320i odst. 1 OSŘ). Smyslem správy nemovitosti je uspokojit oprávněného z užitků a plodů z ní plynoucích, jejichž hmotněprávní vymezení nalezneme v § 491 NobčZ.⁸¹

Samotnou správu nemovité věci vykonává soud, resp. dle EŘ exekutor. Aby byl naplněn účel exekuce, měla by být dle mého názoru správa vedena tak, aby jí bylo dosahováno co největšího zisku a především aby nebyla pro povinného nevýhodná nebo dokonce likvidační. OSŘ v ustanoveních § 320b a násl., které upravují rozebíraný způsob exekuce, takové hledisko výslovně neuvádí. Dovodit bychom ho mohli nanejvýš z § 320f odst. 3 OSŘ, který pouze stroze formuluje, že soud činí vhodná opatření, aby byla nemovitost řádně a úspěšně hospodářsky užívána. Pak stojí za úvahu, jak velkou ochranu v tomto případě zákon povinnému poskytuje. S přihlédnutím k faktu, že jsem nenalezla žádné ustanovení, které by jakkoliv exekutora (soud) při správě omezovalo a k tomu, že za účelem maximalizace výnosu jsou oprávněni dle § 320g OSŘ vypovědět a uzavírat nájemní, pachtovní, pojistné smlouvy, ba i smlouvy zajišťující dodávky služeb spojených s užíváním a správou nemovitosti, považují úpravu za nedostačující. Omezení exekutora spatřuji pouze při vypovězení nebo jiném ukončení těchto smluv, kdy k tomu může dojít pouze za podmínek stanovených zákonem, těmito smlouvami, příp. dohodou s dodavateli. Naopak žádná omezení ohledně nově uzavíraných smluv zákon neuvádí, v tom spatřuji největší nedostatek úpravy. Myslím, že by zákon měl normovat alespoň obecná kritéria pro jejich uzavírání, tak např. ohledně výše nájemného by bylo vhodné uvést, aby bylo sjednáno alespoň ve výši „v místě obvyklém“.

⁸⁰ SMOLÍK, Petr. In SVOBODA: *Občanský soudní řád ...*, s. 1185-187.

⁸¹ Tamtéž, s. 1072-1073.

Pokud to charakter nemovité věci bude vyžadovat, bude správu namísto exekutora (soudu) vykonávat správce, kterého dle § 302f odst. 1 OSŘ ustanoví. Ustanovení o správci závodu se na něj použijí obdobně. Aby bylo dosaženo účelu exekuce, musí správce vykonávat svou funkci s odbornou péčí, pokud by zaviněně porušil povinnosti stanovené mu především v § 338k odst. 1 OSŘ nebo které mu uložil exekutor, bude odpovídat za újmu (§ 338i odst. 3 OSŘ). Další projev ochrany nejen povinného vidím v § 338j OSŘ, který vylučuje správce z výkonu funkce, lze-li pochybovat o jeho nepodjatosti, a to ze stejných důvodů jako je vyloučen soudce dle § 14 a násl. OSŘ. Tak je účastníkům zajištěn princip rovnosti. Tím že bylo správci svěřeno provedení exekuce, musí exekutor nad jeho činností také dohlížet, ať už preventivně z vlastní iniciativy nebo z podnětu povinného či oprávněného. Exekutor se také postará o nápravu pochybení správce, tím že mu vydá usnesení, aby zjištěné nedostatky odstranil, příp. mu uloží pořádkovou pokutu a z vážných důvodů ho může i zprostit funkce (§ 338l OSŘ).⁸²

Zvýhodnění povinného při správě nemovitosti správcem spatřuji v zachování jeho možnosti i nadále ohledně ní právně jednat, i když pouze s písemným souhlasem správce, jinak by takové jednání bylo postiženo neplatností (§ 338k odst. 2 OSŘ). Pokud by mu správce příslušný souhlas odmítl udělit, může se povinný obrátit na soud, aby usnesením souhlas správce nahradil. Povinný tak i nadále může ohledně své nemovitosti právně rozhodovat, oproti správě vedené soudem nebo exekutorem, kde dle mého názoru takové oprávnění nemá, což dovozují z obecné právní úpravy správy nemovité věci, kde takový výslovné povolení povinného právně jednat absentuje (srov. § 320f odst. 2 OSŘ).

Správu nemovité věci považuji za vhodnou alternativu k jejímu prodeji, která povinnému poskytuje ochranu jako celek. Nenašla jsem žádná ustanovení, ze kterých by přímo, jasně a zřetelně vyplývala zákonná ochrana povinného, proto ochrana musí být vnímána komplexně, a to již samotným zavedením tohoto způsobu do OSŘ. Samozřejmě je důležité si uvědomit, že ne vždy bude tato varianta způsobu postihující nemovitost účelná, bude přicházet v úvahu pouze u nemovitostí, ze kterých může plynout nějaký výnos.

3. 5. Pozastavení řídičského oprávnění

Jedná o zcela nový způsob exekuce zavedený velkou exekuční novelou do EŘ, který zásadním způsobem zasáhl do vymáhání pohledávek na dlužné výživné. Lze k němu přistoupit pouze v určitých typech případů, tedy pouze ohledně vymáhání nedoplatků

---

⁸² Tamtéž, s. 1241-1242, 1248.

výživného na nezletilé dítě, nikoliv v případě běžného výživného. Tento způsob je upraven pouze v jediném ustanovení, a to v § 71a EŘ. Podrobnější úpravu odevzdání řidičského oprávnění nalezneme ve vyhlášce č. 31/2001 Sb., o řidičských průkazech a o registrech řidičů, dále pak EŘ odkazuje na zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů. OSŘ tento způsob nezná, jedná se tak o donucovací prostředek svěřený pouze do rukou exekutora.

Pozastavení řidičského oprávnění nevede k přímému vynucení povinnosti, ani nemá zajišťovací charakter, nýbrž je vystaven na principu donucení, který se projevuje především v osobní sféře povinného. Působí tak citelné sankce, které spočívají v omezení běžného soukromého života, že by dle mého názoru k němu mělo být exekutorem přistupováno s předchozím patřičným rozmyslem, aby nebyl znemožněn povinnému přístup k zaměstnání. Proto ochranu povinného spatřuji především v § 71a odst. 4 písm. a) EŘ, který exekutorovi ukládá zrušit ex. příkaz, prokáže-li povinný, že řidičské oprávnění nezbytně potřebuje k uspokojování základních potřeb svých a osob, ke kterým má vyživovací povinnost. Domnívám se, že právě zde by měl exekutor s velkou pečlivostí posuzovat otázku přiměřenosti a vhodnosti takto zvoleného způsobu, jelikož pokud řidičský průkaz povinný nutně potřebuje, např. jako taxikář, řidič autobusu, atd., je takto zvolený způsob exekuce nepřijatelný a neúčelný. Neúčelnost spatřuji v zamezení možnosti získání finančních prostředků prostřednictvím výkonu zaměstnání, ze kterých by pak povinný uhradil dlužné výživné. Jako přípustný postup exekutora v takové situaci shledávám postižení ex. příkazem pouze některé skupiny řidičského oprávnění, tak např. pozastaví oprávnění řídit osobní vozidlo, nikoliv oprávnění řídit autobus.⁸³

Ohledně nového způsobu exekuce existují dva protichůdné názory. První z nich zastává negativní postoj a argumentuje tím, že tento způsob zcela nesouvisí s dluhy výživného a dodává, že povinný finanční prostředky zkrátka má nebo ne. Pokud jimi disponuje, měl exekutor zvolit jiný vhodný způsob na peněžité plnění. Nemajetný povinný zkrátka finanční obnos nebude mít ani po pozastavení řidičského oprávnění. Naopak zastánci druhého názoru podotýkají, že když může povinný jezdit soukromým vozidlem, jehož provoz je nákladnější než využití hromadné dopravy, může také řádně hradit výživné. A konstatují, že automobily mnoha povinných jsou kvůli neochotě platit výživné vedeny v registrech na jiné příslušníky

---

⁸³ Srov. KASÍKOVÁ, Martina. In KASÍKOVÁ: *Exekuční řád ...*, s. 457-458.

rodiny, proto zákaz řízení směřuje přímo k postižení povinného.⁸⁴

Je těžké se přiklonit pouze k jednomu názoru, pravdu spatřuji někde na jejich pomezí. Myslím si, že výživnému jako zvláštnímu zdroji obživy sloužící k uspokojování základních potřeb nezletilého dítěte by měla být poskytnuta zvláštní ochrana. Je bezesporu, že tento způsob má jak výchovný, tak motivační charakter platit výživné, naopak je ale správný názor, že nikterak s výživným nesouvisí. Tak jak postihuje řidičské oprávnění, mohlo by být předmětem exekuce např. i oprávnění živnostenské. Musím zpochybnit i ochranu povinného poskytovanou v § 71a odst. 4 písm. a) EŘ. Sice umožňuje zrušení ex. příkazu, ale až po prokázání nezbytné potřeby řidičského oprávnění povinným, které se děje až ve fázi po doručení ex. příkazu. Tímto doručením již dotyčný řidič ztrácí oprávnění řídit vozidlo, a než nezbytnou potřebu prokáže a než exekutor rozhodne, může dávno přijít o zaměstnání. Tím se uvedená ochrana míjí účelu.

---

⁸⁴ KAISEROVÁ, Veronika. *Exekuce pozastavením řidičského oprávnění* [online]. epravo.cz, 13. 2. 2013 [cit. 20. 6. 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/exekuce-pozastavenim-ridickeho-opravneni-88568.html>>.

ZÁVĚR

Exekuce nejsou všeobecně v životě společnosti vnímány pozitivně a už vůbec nejsou populární, ale jejich zákonná úprava a jejich zakotvení v právním řádu ČR jako právním státě považují za nezbytné. I jen samotná hrozba exekuce může mít dle mého názoru výchovný a preventivní charakter, a tím dopomáhat k zvýšení autority práva.

Cílem mé práce bylo podat ucelený pohled na ochranu povinného, zodpovědět položené otázky a především potvrdit nebo vyvrátit stanovenou hypotézu, a to „Povinnému je aktuální právní úpravou poskytována v rámci ex. řízení dostatečná ochrana.“ V souladu s prvním vytyčeným cílem, jsem usilovala o podání co nejsrozumitelnějšího a nejucelenějšího výkladu ochrany povinného v ex. řízení. Rovněž jsem se pokusila uvést názory různých autorů a odborníků na danou problematiku, pokud to bylo možné, tak je i porovnat a nakonec i vyjádřit svůj osobní pohled. V jednotlivých kapitolách jsem se i pomocí bohaté judikatury snažila odpovědět na výzkumnou otázku, která směřuje k zhodnocení vytyčené hypotézy, a to „Je právní úprava ochrany povinného dostatečná?“

Abych mohla hypotézu vyvrátit nebo potvrdit, bylo nutné se v práci zaměřit na konkrétní projevy zásady ochrany povinného. Za tímto účelem jsem práci rozdělila do tří stěžejních kapitol. V první kapitole jsem se zaměřila na co nejjobecnější vymezení zásady ochrany povinného a na rozbor jejích jednotlivých složek. Zákonodárci se úspěšně podařilo povinného chránit v obecné rovině, v této souvislosti lze hovořit o tzv. zákonnosti, přiměřenosti, vhodnosti a účelnosti exekuce. Zmíněná *zákonnost* zaručuje dle mého názoru jistou předvídatelnost a právní jistotu pro povinného, aby věděl, jaký způsob exekuce a předpokládaný postup ze strany exekutora mu hrozí. Z pohledu *přiměřenosti* vnímám ochranu povinného silnější u výkonu rozhodnutí, jelikož v EŘ je zásada přiměřenosti modifikována ve prospěch efektivnosti exekuce, proto exekutor volí takový způsob a míru exekuce, která bezpečně postačí k uspokojení oprávněného. Ochrana povinného *vhodností* zvoleného způsobu exekuce je v díkci OSŘ i EŘ totožná, avšak nutnost naplnění *účelnosti* exekuce vnímám intenzivněji při exekuci, jelikož účinky gen. a spec. inhibitoria, které OSŘ jako obecné instituty nenormuje, budou sféru povinného zbytečně zatěžovat po celou dobu vedení neúčelné exekuce. V nejjobecnější rovině se dle mého názoru podařil zákonodárci nelehký úkol, zajistit právní úpravou předpoklady pro efektivní uspokojení oprávněného za současné ochrany lidské důstojnosti a přiměřené životní úrovně povinného.

Druhou kapitolu jsem věnovala projevu ochrany povinného v obecných ustanoveních a institutech ex. práva. V první podkapitole jsem se zaměřila na zahájení ex. řízení a snažila

jsem se naleznout odpověď na druhou výzkumnou otázku: „Došlo v počáteční fázi ex. řízení skutečně k zlepšení postavení povinného?“ Domnívám se, že změny v počáteční fázi ex. řízení zavedené velkou exekuční novelou doznaly pro povinného zvýhodnění hned ve čtyřech směrech. Exekutor má nově povinnost doručit povinnému i ex. titul, čímž je mu usnadněna orientace v nastalém problému. Změnu doznala i výzva k dobrovolnému plnění, kdy povinný může z vlastní vůle plnit v delší 30 denní lhůtě oproti dřívější 15 denní, a tím je mu dán delší prostor pro omezení nákladů řízení. Dále získal exekutor oprávnění omezit účinky gen. inhibitoria a rozhodnout, že se budou vztahovat jen část majetku povinného. Čtvrté zvýhodnění, které nemusí být na první pohled zřejmé, je dle mého názoru v otázce obrany proti ex. soudem vydanému pověření exekutora k vedení exekuce, proti kterému není odvolání přípustné, ale povinný i přesto může veškeré námitky uplatnitelné v odvolání namítat i v návrhu na zastavení exekuce, a to především v dvojnásobně delší lhůtě, než kterou by musel respektovat u odvolání. Mám za to, že nová právní úprava počátku ex. řízení nikterak nesnižuje standard ochrany povinného, ba naopak mu přináší pozitivní posílení jeho pozice.

Dále rozebírané instituty *gen. a spec. inhibitoria* přispívají k naplnění účelu exekuce, v rámci novel EŘ však dochází k jejich polidštění v souladu se zásadou ochrany povinného a jejich nepříjemné dopady pro povinného jsou regulovány v rámci tzv. výjimek, a to z prostého důvodu, exekuce sice slouží k uspokojení oprávněného, nikoliv ale k trestání a zbytečné likvidaci povinného.

Z této kapitoly bylo nutné vypustit, z důvodu omezeného rozsahu práce, pro povinného dva významné instituty, kterými jsou odklad a zastavení exekuce. Jelikož v těchto institutech je především vyjádřena zásada obrany povinného, avšak pro uplatnění ochrany povinného přispívá fakt, že ne vždy je třeba k odkladu a zastavení exekuce aktivního jednání ze strany povinného.

Posledním bodem druhé kapitoly je zákonné oficiální zakotvení povinnosti spojovat ex. řízení do jediného. Před velkou exekuční novelou takový postup nastínil pouze ÚS a Exekutorská komora k tomu vydala doporučení. Ale až od 1. 1. 2013 zavedl zákonodárce procesní institut, který pokračuje v humanizaci exekucí pro povinného a který se stal reakcí na kritiku nepoměrných nákladů vůči vymáhaným částkám v jednotlivých ex. řízeních. V úpravě spojování exekucí neshledávám žádné větší nedostatky.

Právě nález ÚS, odrážející výše nastíněný problém nepoměru nákladů exekuce mě vedl k položení poslední výzkumné otázky: „Chrání ex. právo v současnosti rovnoměrně zájmy oprávněného v legitimní očekávání uspokojení své pohledávky, tak i zájmy povinného, nebo

je tato rovnováha narušena?“ V práci se porovnání postavení oprávněného a povinného věnuji na mnoha místech. Např. ohledně účelnosti exekuce konstatuji, že právě tento atribut ochrany povinného se kryje i s ochranou oprávněného, protože on ponese tíži nákladů bezvýsledné exekuce pro nemajetnost povinného. Dále se pokouším zhodnotit dopad nutnosti uvést v ex. návrhu trvalý pobyt povinného. Rovněž jsem se soustředila na důvod pro odklad exekuce ze sociálních důvodů, kdy OSŘ normuje, že oprávněný nesmí být odkladem výrazně poškozen a pokouším se zamyslet, zda bude ochrana oprávněného nadřazena nad újmu povinného. Na základě odborné literatury, právních předpisů a judikatury se domnívám, že rovnováha zájmů mezi oprávněným a povinným v ex. řízení není narušena, exekutor disponuje takovými prostředky, které může využít, aby došlo k řádnému uspokojení nároku oprávněného. V prospěch oprávněného jistě slouží i např. obecné zakotvení gen. a spec. inhibitoria, tak právě i zakotvení povinnosti sloučit ex. řízení. Pokud oprávněný podá další ex. návrh u stejného exekutora a proti totožnému povinnému, získá tím dle mého názoru větší pravděpodobnost úspěšného vymožení dluhu a předchází se nutnosti zastavit exekuci, protože její průběh ukazuje, že výtěžek, kterého by bylo dosaženo nepostačí ani ke krytí nákladů.

Naopak pocítuji, že současné pojetí ex. řízení v odborné literatuře, tak snaha zákonodárce o humanizaci exekucí, zapomíná, že účelem exekuce není nadměrná ochrana povinného, nýbrž uspokojení oprávněného. Domnívám se, že nelze nadřazovat ochranu povinného a jeho majetku nad řádné uspokojení nároků oprávněného přiznaných mu ex. titulem, tím bychom popírali celý význam exekuce, která se vede z důvodů, že nesplnil svou povinnost řádně a včas. Povinný neodpovědně přistoupil ke svým finančním záležitostem a nedodržel svůj závazek, na to by nemělo být zapomínáno a neměla by být zásada ochrany povinného, i přestože je považována za nejdůležitější zásadu ex. řízení, nadřazována samotnému účelu exekuce.

V poslední třetí kapitole jsem věnovala prostor projevům předmětné zásady u jednotlivých způsobů exekuce na peněžitá plnění.

Ochrana povinného u *srážek ze mzdy a jiných příjmů* je přímo nutná, jelikož mzda je mnohdy i jediným zdrojem, který zajišťuje existenci povinného. V rámci tohoto způsobu je dle mého názoru ochrana povinného zajištěna dostatečně, ať už tzv. nezabavitelnou částkou nebo tzv. třetinovým systémem.

Taktéž ochranu v rámci všech variant *příkázání pohledávky* hodnotím velmi pozitivně. Především úprava příkázání pohledávky z účtu u peněžního ústavu je vstřícná pro povinného tím, že zakazuje blokaci peněžních prostředků do výše dvojnásobku životního minima a její zákonné zakotvení získává na významu při souběhu tohoto způsobu exekuce se srážkami ze

mzdy, touto problematikou jsem se v práci rovněž zabývala.

Ani k *prodeji movitých a nemovitých věcí* nemám větších výhrad. Zákonodárce úspěšně vytvořil právní rámec výluk věcí nepodléhajících exekuci, společných pro oba způsoby. Pouze bych zmínila, že prodej nemovitosti vnímám jako nejcitelnější postih pro povinného, přesto v rámci tohoto způsobu najdeme jen málo ustanovení chránících přímo povinného, proto považuji za nutné klást důraz na dodržení obecných ustanovení týkajících se vhodnosti zvoleného způsobu exekuce.

Zavedení nového způsobu exekuce, *správu nemovité věci*, vítám velmi kladně. Spočívá v méně závažném zasažení sféry povinného, oproti alternativě prodeji nemovité věci. Sice OSŘ ve svých ustanoveních neuvádí výslovnou ochranu povinného, ale jeho ochranu vnímám již možností zvolit pro něj tento příznivější způsob. Bohužel považuji právní úpravu místy za nedostatečnou, především bych uvítala zákonné omezení exekutora (soudu) při uzavírání nových smluv.

Na úplný závěr diplomové práce byl prostor věnován taktéž relativně novému způsobu, a tím je *pozastavení řidičského oprávnění*. Ochranu povinného intenzivně vnímám v § 71a odst. 4 EŘ, i když její účinnost jsem musela v práci zpochybnit. Za úvahu by jistě i stálo, zda by nemělo dojít k rozšíření uplatnění tohoto způsobu, a to nejenom pro výživné na nezletilé dítě, nýbrž i pro starší 18 let, jelikož rodič často živí své děti na vysokých školách, kdy výdaje jsou v této etapě vzdělávání největší.

Na základě výše uvedeného se odvážím tvrdit, že povinnému je aktuální právní úpravou poskytována v rámci ex. řízení dostatečná právní ochrana. Ráda bych na tomto místě ještě jednou zdůraznila, že zásadu ochrany povinného je vždy nutné poměřovat s principem efektivnosti exekuce, nelze ji tedy vykládat tak, aby byl zmařen účel ex. řízení. I přesto, že jsem uvedla i nedostatky úpravy ochrany povinného, nedomnívám se, že by pro něj měly mít takové následky, že by z toho šlo usuzovat na nedostatek ochrany. Pořád je totiž nutné nepamírat i na obecný rámec právní úpravy chránící povinného, nejenom na ochranou normovanou u jednotlivých způsobů exekuce.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. Monografie

GROSSOVÁ, Marie Emilie. *Exekuce na peněžitě plnění v současné právní praxi*. Praha: Linde, 2011. 603 s.

HLAVSA, Petr a kol. *Exekuční řád a zákon č. 119/2001 Sb., kterým se stanová pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí: poznámkové vydání s judikaturou podle stavu k 1. září 2013*. Praha: Leges, 2013. 256 s.

KURKA, Vladimír. *Přehled judikatury ve věcech výkonu rozhodnutí a exekuce*. Praha: ASPI, 2005. 316 s.

KURKA, Vladimír, SVOBODA, Karel. *Přehled judikatury ve věcech výkonu rozhodnutí a exekuce*. 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 457 s.

RADKOVA, Martina. *Exekuce jiné pohledávky*. Praha: Linde, 2009. 199 s.

SCHELLEOVÁ, Ilona a kol. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. 1202 s.

STAVINOHOVÁ, Jaruška, HLAVSA, Petr. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Doplněk, Masarykova univerzita, 2003. 660 s.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Civilní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Linde, 2011. 711 s.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou*. 3. vydání. Praha: Linde, 2007. 1087 s.

ŠUBRT, Bořivoj. *Exekuční a ostatní srážky ze mzdy a jiných příjmů: pro roky 2013 a 2014*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 154 s.

2. Komentáře

DRÁPAL Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009. 1581 – 3343 s.

KASÍKOVÁ, Martina a kol. *Exekuční řád. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 939 s.

SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013. 1398 s.

3. Odborné časopisy

BEHR, Tomáš. K čemu je povinnému odklad výkonu rozhodnutí podle § 266 odst. 1 OSŘ dobrý? *Komorní listy*, 2013, roč. 5, č. 4, s. 16 – 18.

KONEČNÁ, Petra. Právní úprava spojování exekučních řízení. *Komorní listy*, 2013, roč. 5, č. 1, s. 52 – 56.

KORBEL František, PRUDÍKOVÁ, Dana. Velké změny exekučního práva od 1. ledna 2013. *Právní rozhledy*, 2013, roč. 21, č. 1, s. 1 – 12.

OLIVA, Jiří. Některé aspekty nakládání s majetkem povinného v exekučním řízení. *Právo a podnikání*, 2004, roč. 13, č. 1, s. 18 – 21.

ŠONKA, Petr. Novelizace exekučního řádu. *Právní rádce*, 2009, roč. 17, č. 12, s. 14 – 16.

VESELÝ, Jan, EPPINGER, Aleš. Aplikace exekučního řádu z pohledu soudního exekutora. *Právní rozhledy*, 2002, roč. 10, č. 5, s. 206 – 215.

HOBL, Jaroslav. Kde lze sepsat movité věci povinného? *Komorní listy*, 2013, roč. 5, č. 2, s. 19 – 21.

4. Judikatura

a) Nálezy Ústavního soudu

Nález Ústavního soudu ze dne 8. 7. 2008, sp. zn. II. ÚS 1038/08

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 6. 2009, sp. zn. III. ÚS 292/07

Nález Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2010, sp. zn. I. ÚS 2930/09

Nález Ústavního soudu ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. I. ÚS 2269/10

Nález Ústavního soudu ze dne 7. 6. 2011, sp. zn. II. ÚS 2780/11

Nález Ústavního soudu ze dne 8. 9. 2011, sp. zn. II. ÚS 2013/10

Nález Ústavního soudu ze dne 21. 1. 2013, sp. zn. IV. ÚS 3112/12

b) Rozhodnutí Nejvyššího soudu

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2000, sp. zn. 20 Cdo 2283/98

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2002, sp. zn. 20 Cdo 1919/2001

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2002, sp. zn. 20 Cdo 339/2002

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 1. 2003, sp. zn. 20 Cdo 699/2002.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 20 Cdo 2103/2002

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 20 Cdo 470/2004

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2006, sp. zn. 20 Cdo 47/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1813/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 6. 2007, sp. zn. 20 Cdo 2010/2006

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 9. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2706/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2010, sp. zn. 21 Cdo 5145/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. 31 Cdo 4545/2008

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 9. 2011, sp. zn. 26 Cdo 955/2011

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 20 Cdo 1454/2010

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2012, sp. zn. 20 Cdo 2160/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 10. 2012, sp. zn. 28 Cdo 359/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2012, sp. zn. 30 Cdo 4051/2011

5. Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů

Zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, ve znění pozdějších předpisů

6. Podzákoné právní předpisy

Nařízení vlády č. 595/2006 Sb., o způsobu výpočtu základní částky, která nesmí být sražena povinnému z měsíční mzdy při výkonu rozhodnutí, a o stanovení částky, nad kterou je mzda postižitelná srážkami bez omezení (nařízení o nezabavitelných částkách)

Vyhláška č. 330/2001 Sb., o odměně a náhradách soudního exekutora, o odměně a náhradě hotových výdajů správce podniku a o podmínkách pojištění odpovědnosti za škody způsobené exekutorem

7. Důvodové zprávy

Důvodová zpráva k zákonu č. 396/2012 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 286/2009 Sb.

8. Internetové zdroje

KAISEROVÁ, Veronika. *Exekuce pozastavením řidičského oprávnění* [online]. epravo.cz, 13. 2. 2013 [cit. 20. 6. 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/exekuce-pozastavenim-ridickeho-opravneni-88568.html>>.

ZEMAN, Milan. *Souběh způsobů provedení exekuce srážkami ze mzdy a přikázání pohledávky z účtu z hlediska povinného* [online]. epravo.cz, 6. 2. 2014 [cit. 22. 6. 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/soubeh-zpusobu-provedeni-exekuce-srazkami-ze-mzdy-a-prikazanim-pohledavky-z-uctu-z-hlediska-povinneho-93504.html>>.

SHRNUTÍ

Diplomová práce je zaměřena na zásadu ochrany povinného v ex. řízení, čemuž odpovídá i její název. Diplomová práce je zpracována s důrazem na současnou právní úpravu. Stručně se soustředí na vymezení specifických zásad ex. řízení, přičemž akcent je věnován zásadě ochrany povinného. Pro jednoznačné vymezení této zásady je v práci zmiňována i zásada obrany povinného. V práci jsou rozvedeny jednotlivé složky ochrany povinného, jako jsou zákonost, přiměřenost, vhodnost a účelnost, rovněž se práce zaměřuje na uplatnění této zásady v obecných ustanoveních ex. práva a pozornost je věnována i jejím projevům u jednotlivých způsobů exekuce.

Diplomová práce zohledňuje změny ex. práva způsobené tzv. střednědobou novelou (zákon č. 286/2009 Sb.) a tzv. velkou exekuční novelou (zákon č. 396/2012 Sb.) a hodnotí, jaký dopad měly na postavení povinného a posílení jeho ochrany. Cílem práce je podat ucelený pohled na ochranu povinného a zodpovědět, zda je právní úprava ochrany povinného dostatečná a zda ex. právo chrání rovnoměrně zájmy oprávněného a povinného.

SUMMARY

The thesis is focused on a principle which deals with protection of execution debtor (the person against whom the claim is executed) in a execution proceeding with reflection of new legislation. The thesis also defines other specific principles of execution proceeding, however the emphasis is placed on the aforementioned principle. For unequivocal definition I consider necessary to explain another principle –the defence of obligated person. In my thesis I mainly elaborate individual components of the main principle – such as legality, adequacy, suitability and effectiveness. Likewise, I focused on the application of this principle in general rules of execution law and its demonstrations in every method of the execution.

The thesis considers all the changes in execution law caused by amendments (286/2009 and 396/2012) and deals with all the consequences related with the status of an execution debtor and with strengthening his protection. The aim of the thesis is to provide a comprehensive view on the protection of execution debtors and to answer main questions of the thesis – If the legislation regulating debtors' protection is satisfactory and if the execution law protects interests of both parties equally.

KLÍČOVÁ SLOVA

Ochrana povinného, obrana povinného, exekuční řízení, výkon rozhodnutí, zásady exekučního řízení, zahájení exekučního řízení, generální inhibitorium, speciální inhibitorium, exekuční příkaz, spojování exekucí, exekuční řád, občanský soudní řád, velká exekuční novela.

KEYWORDS

Protection of the Debtor, Execution proceeding, Enforcement, Principles of Execution Proceeding, Initiation of the Execution Proceeding, General Inhibitorium, Special Inhibitorium, Writ of Execution, Connection of Execution, Execution Code, Civil Procedure Code, Great Execution Amendment.